

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

מסכת ראש השנה, כשמה, עוסקת בעיקר בדיני ראש השנה, ומתוכם הביא הרי"ף את הענינים הנוהגים אף בזמן הזה: בפרק ראשון יובאו עיקר עניני ימים אלו כימי הדין, בהלכה ובאגדה. בפרק שלישי יובאו הלכות תקיעת שופר, ובפרק רביעי הלכות סדרי התפילות של ימים אלו.

משנה

אַרְבַּעַת רֵאשֵׁי שָׁנִים הֵם - אַרְבַּעַת יָמִים בְּשָׁנָה נֹחֲשִׁים כ'רֵאשׁ הַשָּׁנָה, כֹּל אֶחָד לַעֲנִין מִסוּיָם, וּמִבְּאֵרֵת הַמִּשְׁנָה, בְּאַחַד בְּנִינָן, רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְמַלְכִּים - לְמִנִּין שְׁנוֹת מַלְכוּתָם שֶׁל מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל, כְּלוּמַר, אִם הַמֶּלֶךְ הַתְּחִיל לְמַלּוֹךְ רַק בְּאֵדָר, הָיָה מִיָּד כְּשֶׁהִגִּיעַ נִסְיָן מִחֲשִׁיבִים זֹאת כֵּאִילוֹ הוֹשִׁלְמָה שָׁנָה שְׁלִימָה, וּמִתְחִילִים לְמִנּוֹת שָׁנָה שְׁנִיָּה לְמַלְכוּתוֹ, וְאִם כּוֹתְבִים כֵּן בְּתַאֲרִיכֵי הַשְּׁטָרוֹת, וְלִרְגָלִים - לַעֲנִין חֹג הַפֶּסַח שָׁבוּ, וּבִגְמָרָא יוֹבֵאוּ מַה נִּפְקָא מִינָהּ מִכָּן. בְּאַחַד בְּאֵלּוּל רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה, שְׁצִיּוֹתָהּ הַתּוֹרָה לְהַפְרִישׁ מֵעֶשֶׂר מְכֹל הַבְּהֵמוֹת הַטְּהוֹרוֹת הַנוֹלָדוֹת בְּמִשְׁךְ הַשָּׁנָה, וְיֵשׁ לַעֲשֹׂר מִבְּהֵמוֹת שֶׁל כָּל שָׁנָה בְּפָנֵי עֲצֻמּוֹן, וּמִנִּין ה'שָׁנָה' הוּא מֵאַחַד בְּאֵלּוּל וְעַד סוּף אֲב שֶׁל הַשָּׁנָה הַבָּאָה. וְרַבֵּי אֶלְעָזָר וְרַבֵּי שְׁמַעוֹן חוֹלְקִים וְאוֹמְרִים, רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשֵׂר בַּהֵמָה הוּא בְּאַחַד בְּתִשְׁרִי.

⋮

גמרא

שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה, 'בְּאַחַד בְּנִינָן רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְמַלְכִּים וְלִרְגָלִים', תִּמְהָה הַגְּמָרָא, רְגָלִים בְּאַחַד בְּנִינָן הוּא - וְכִי יֵשׁ יוֹם טוֹב בְּאַחַד בְּנִינָן, וְהָיָה יוֹם טוֹב שֶׁל פֶּסַח בְּהֵמָשָׁה עֶשֶׂר בְּנִינָן הוּא, וְכִיצַד אָמְרָה הַמִּשְׁנָה שֶׁאַחַד בְּנִינָן הוּא רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְרַגְלִים. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, אָמַר רַב הִסְדָּא, כּוֹוֹנֵת נִמְשָׁנָה הִיא שְׁרָגָל שָׁבוּ - הַרְגַל שְׁחָל בְּחוֹדֵשׁ נִינָן, וְהֵינּוּ חֹג הַפֶּסַח, הוּא תְּחִלָּה לְרַגְלִים. מִבְּרַרְתָּ הַגְּמָרָא, לְמַאי הִלְכָתָא - לַעֲנִין אִיזוֹ הַלְכָה יֵשׁ נִפְקָא מִינָהּ מִי הוּא הַרְגַל הַרְאשׁוֹן מִשְׁלֵשׁ הַרְגָלִים. וּמִשִּׁיבָה, לְנֹדָר - לְאָדָם הַנּוֹדֵר לְהִבְיָא קֶרְבֵּן לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, לְמִיָּקָם עֲלִיָּה בְּבֵל תְּאַחֵר - לַעֲנִין הַזְּמַן שָׁבוּ הוּא עוֹבֵר בְּאִיסוּר 'כִּי תִדֵּר נֹדֵר לֵה' אֶלְהִיךָ לֹא תֵאָחֵר לְשִׁלְמוֹ' (דְּנָכִים כָּג כז), וּמִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא, דִּתְנִיָּא - שֶׁהָיָה כֵּךְ שְׁנִינוּ בְּבִרְיֵיתָא, אָחָד [-בֵּין אָדָם] הַנּוֹדֵר לְהִבְיָא קֶרְבֵּן, וְאַחַד הַמְּקַדֵּשׁ בַּהֵמָה מִסוּיָמָת לְקֶרְבֵּן, וְאַחַד הַמְּעַרְיָף - מִתְחַיֵּב לְהִבְיָא לְמִקְדָּשׁ אֶת עֶרְכוֹ שֶׁל אָדָם מִסוּיָם, בֵּינָן שְׁעָבְרוּ עָלָיו שְׁלֹשָׁה רְגָלִים וְלֹא הִבְיָא, עוֹבֵר בְּבֵל תְּאַחֵר. רַבֵּי שְׁמַעוֹן חוֹלֵק וְאוֹמֵר, אִינוּ עוֹבֵר בְּבֵל תֵּאָחֵר עַד שִׁיעֲבְרוּ עָלָיו שְׁלֹשָׁה רְגָלִים בְּסֻדְרָן - כְּסֻדְרָן שֶׁהֵם כְּתוּבִים בְּתוֹרָה, וְהֵינּוּ שִׁיחָה חֹג הַמִּצְוֹת תְּחִלָּה. וְכֵן הָיָה רַבֵּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, רְגָלִים אֵלּוּ, שֶׁאִם אִיחָר הָאָדָם מִלְּהִבְיָא בֵּהֶם אֶת נִדְרוֹ עוֹבֵר בְּבֵל תֵּאָחֵר, בְּעָמִים שֶׁהֵם שְׁלֹשָׁה, בְּעָמִים שֶׁהֵם חֲמִשָּׁה, וּבְעָמִים שֶׁהֵם אַרְבָּעָה, הָאֵלּוּ כִּיצַד, אִם נֹדֵר לְפָנֵי הַפֶּסַח, הָיָה כָּאֵן שְׁלֹשָׁה, שְׁמִיד כְּשֶׁעֲבְרוּ עָלָיו פֶּסַח שְׁבוּעוֹת וְסוּכוֹת, עוֹבֵר בְּבֵל תֵּאָחֵר. נֹדֵר לְפָנֵי עֲצֻרָתָהּ, הָיָה כָּאֵן חֲמִשָּׁה, שֶׁהָיָה תְּחִלָּה יַעֲבְרוּ שְׁבוּעוֹת וְסוּכוֹת, וְרַק אַחֲרַי שִׁיעֲבְרוּ שׁוּב פֶּסַח שְׁבוּעוֹת וְסוּכוֹת יַעֲבְרוּ בְּאִיסוּר זֶה. נֹדֵר לְפָנֵי חֶחֶג - לְפָנֵי סוּכוֹת, הָיָה כָּאֵן אַרְבָּעָה, שֶׁהָיָה לְאַחַר שִׁיעֲבוֹר סוּכוֹת יִתְחִיל מִנִּין שְׁלֹשֶׁת הַרְגָלִים כְּסֻדְרָם.

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

הגמרא מביאה ברייתא בענין חיוב קיום נדרי קרבנות וצדקה: **תנו רבנן** - שנו חכמים בברייתא, נאמר בפסוק (זכריס כג כז) **מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לה' אלהיך נדבה אשר דברת בפיך**, וכך נדרש הפסוק, **מוצא שפתיך**, זו מצות עשה, שמצווה האדם לקיים את נדרו. **תשמור**, זו מצות לא תעשה, שאם אינו מקיים את נדרו, עובר על מצוות לא תעשה, **ועשית**, זו אזהרה לבית דין שיעשוף - שיכפו את האדם לקיים את נדריו. **כאשר נדרת**, זה נדר שנודר האדם להביא קרבן לבית המקדש. **לה' אלהיך**, אלו הטאות והשמות, עולות ושלמים. **נדבה**, במשמעה, שנודב האדם בהמה מסוימת לקרבן, ועליו להביאה למקדש. **אשר דברת**, אלו קדשי בדק הבית, שמתנדב האדם ממון או חפצים לצרכי בנין בית המקדש. **בפיך**, זו צדקה, שאף כשמתחייב האדם לתת צדקה נחשב הדבר כנדר, ועליו לקיים את דיבורו.

אמר רבא, וצדקה - אדם הנודר צדקה, **מיחייב עלה לאלתר** - עובר מיד ב'בל תאחר' אם אינו נותן את הצדקה לעניים. **מאי טעמא** - מה הטעם לכך, ובמה שונה הצדקה משאר הנדרים, **דהא קיימי עניים** - כיון שיש עניים לפניו, ועליו ליתן להם את מה שנדר, ואין זה דומה לנודר קרבנות או ממון לבדק הבית, שאינו יכול לקיים את נדרו עד שיגיע לבית המקדש, ולכן אינו עובר איסור עד לאחר שלשה רגלים שבהם היה במקדש.

⚡

משנה

משנתנו ממשיכה בביאור 'ראשי השנים' שנימנו במשנה הקודמת: **באחד בתשרי, ראש השנה לשנים** - למנין שנות מלכותם של מלכי הגויים, ש'שנה' למלכותם מתחילה מתחילת תשרי, **ולשמיים ולזבלות**, שמתחילת תשרי אסור לעבוד בקרקע בשנות השמיטה והיובל, וכן **לנטיעה** של ערלה, שאם ניטעה הנטיעה ארבעים וארבעה יום קודם לאחד בתשרי [ועברו שבועיים לקליטתה בקרקע, ושלושים יום להחשיבה כנטועה 'שנה'] מחשיבים זאת כ'שנה' למנין שנות הערלה, **ולירקות** - למעשר ירק, שאין תורמים ממה שנלקט קודם תשרי על מה שנלקט אחרי אחד בתשרי. **באחד בשבט, ראש השנה לאילן** - למעשר פירות האילן, שאין מעשרים מפירות שחנטו קודם שבט על פירות שחנטו לאחר אחד בשבט, **דברי בית שמאי**. אבל **בית הלל אומר**, **בחמשה עשר בו** - בשבט, הוא ראש השנה לאילן.

⚡

גמרא

שנינו במשנה, 'באחד בתשרי, ראש השנה לשנים'. מבררת הגמרא, 'ראש השנה לשנים' למאי **הלקתא** - לאיזה ענין יש נפקא מינה מכך. מבארת הגמרא, **אמר רב פפא**, **לשטרות** - לכתובת הזמן בשטרות, **בדתנן** - וכפי ששנינו במשנה, **שטרי חוב המוקדמין** - שנכתב בהם זמן המוקדם לזמן האמיתי שבו נכתב השטר, **פסולין**, מחשש שכאשר יבא המלוה לגבות את חובו מלקוחותיו של הלוה [במקרה שאין ללוה כסף], יגבה מלקוחות שקנו מאותו זמן הכתוב בשטר, אף שבאמת לא

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

השתעבדו למלוה נכסים אלו, אלא רק הנכסים שהיו ברשות הלוה בזמן האמיתי של ההלוואה. וטורות חוב שניתן לגבות בהם שלא כדון, פסולים. וטורות חוב המאויזין - שכתבו בהם תאריך מאוחר יותר, כשרים, שהרי אין בהם חשש תקלה, כיון שאף אם לא יגבו בהם אלא את הנכסים שהיו ברשותו מהזמן הכתוב בשטר, אין בכך כל חסרון, וכיון שמנין השנים הכתוב בשטרות הוא למנין מלכי אומות העולם, כתבה המשנה ש'שנה' שלהם מתחילה בתשרי.

שנינו במשנה, 'באחד בתשרי ראש השנה כו' וְלַנְטִיעָה, כלומר, שאם היתה הנטיעה מושרשת באדמה קודם לאחד בתשרי, נחשב הדבר כאילו עברה שנה אחת למנין שנות הערלה. מבאר הגמרא, מְנָא לָן - מנין נלמד דין זה, דְּבָתִּיב (ויקרא יט כג) 'שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרָלִים לֹא יֵאָכְלוּ, וּבְשָׁנָה הָרְבִיעִית יִהְיֶה כֹּל פְּרִיו קֹדֵשׁ הַלְּוִלִים לָהּ', הרי שכתבה התורה בפרשה זו לשון 'שנה', וְגַמְרִינָן - ויש ללמוד 'שָׁנָה' מִתְּשַׁרְי, דְּבָתִּיב - שהרי נאמר (דברים יא יג) 'מִרְאשֵׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֵית הַשָּׁנָה, וּפְסוּק זֶה עוֹסֵק בְּאֶחָד בְּתַשְׁרִי, וּבִיאורו הוּא שֶׁה' דָּן בְּרֵאשִׁית הַשָּׁנָה אֶת מֵה שִׁיחָה בֶּה עַד אַחֲרֵיתָהּ, וּמִכָּךְ יֵשׁ לְלִמּוּד שֶׁאֵף 'שָׁנָה' הַאֲמוּרָה בְּעֵרְלָהּ, הֵינּוּ מֵאֶחָד בְּתַשְׁרִי.

הגמרא מביאה ברייתא בענין נטיעות שביעית וערלה: תָּנִי רַבִּנָּן - שְׁנֵי חֲכָמִים בְּבֵרֵיתָא, אֶחָד הַנְּטִיעַ שְׁתִּיל שֶׁל אֵילָן בְּקִרְקַע, וְאֶחָד הַמְּבַרֵּךְ - מְכֹוּפֵף וּמְכַנְסֵי עֵנֶף שֶׁל אֵילָן נְטוּעַ לְתוֹךְ הַקִּרְקַע, כְּדִי שִׁיִּצְמַח מִמֶּנּוּ אֵילָן חֹדֶשׁ, וְאֶחָד הַמְּבַרֵּךְ עֵנֶף אוֹ זְמוּרָה עַל גְּבִי אֵילָן, אִם עָשָׂה כֵן בְּעֵרֶב הַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית, שְׁלֹשִׁים יוֹם לְפָנָי רֵאשׁ הַשָּׁנָה, עָלְתָה לוֹ שָׁנָה - נִחְשָׁב הַדָּבָר כְּאִילוֹ הִיָּה הָאֵילָן נְטוּעַ שָׁנָה שְׁלִימָה, שֶׁהִיא הַשָּׁנָה הַשִּׁישִׁית, וּמִוִּתֵּר לְקִיּוּמָן בְּשָׁבִיעִית. אֲבָל אִם נִטַּע הָאֵילָן פְּחוֹת מִשְׁלֹשִׁים יוֹם לְפָנָי רֵאשׁ הַשָּׁנָה, לֹא עָלְתָה לוֹ שָׁנָה - אֵינָן זֶה נִחְשָׁב כְּאִילוֹ הִיָּה נְטוּעַ שָׁנָה, אֲלֹא כְּאִילוֹ נְטִיעָתוֹ הִיא בְּשָׁנָה הַשְּׁבִיעִית, וְאִסּוּר לְקִיּוּמָן בְּשָׁבִיעִית, כִּכֵּל אֵילָן הַנִּטְעָה בְּשָׁבִיעִית, שֶׁאִסּוּר לְקִיּוּמוֹ, אֲלֹא יֵשׁ לְעוֹקְרוֹ. מִמְּשִׁיכָה הַבְּרֵייתָא וְאוֹמֵר: זֶה הַפְּחוֹת נְטִיעָה זֶה, שְׁנִיטְעָה רַק שְׁלֹשִׁים יוֹם קוֹדֶם רֵאשׁ הַשָּׁנָה, וְהַקְּלָנוּ עֲלֶיהָ לְהַחֲשִׁיבָהּ כְּאִילוֹ הִיָּתָה נְטוּעָה שָׁנָה שְׁלִימָה, וְעִבְרוּ עֲלֶיהָ שְׁלֹשׁ שָׁנֹת עֵרְלָה, אֲסוּרִין בְּאֲכִילָה עַד הַמְּשָׁחָה עֵשָׂר בְּשָׁבָט, אִם לְעֵנִין אִיסוּרֵי עֲרָלָה, שֶׁעִבְרוּ עַל הַנְּטִיעָה שְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁנַתִּים שְׁלֹמֹת, הִרִי אֵף לְאַחַר זֶמֶן זֶה פִּירוֹת אֵלוֹ נִחְשָׁבִים עֲרָלָה, עַד ט"ו בְּשַׁבַּט שֶׁל הַשָּׁנָה הַרְבִּיעִית, אִם לְעֵנִין קְדוּשַׁת הַפִּירוֹת בְּקְדוּשַׁת נְטַע רַבְעִי, שֶׁעִבְרָה עֲלֵיהֶם שָׁנָה נוֹסֶפֶת, הִרִי פִירוֹת אֵלוֹ נִחְשָׁבִים רַבְעִי עַד ט"ו בְּשַׁבַּט שֶׁל הַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית [כלומר, לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם, שְׁלֹשׁ שָׁנִים שְׁלֹמֹת, וְעַד ט"ו בְּשַׁבַּט], כִּיּוֹן שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁהִקִּילוּ בְּתַחֲלִילָה לְהַחֲשִׁיב שְׁלֹשִׁים יוֹם כְּשֶׁנָּה שְׁלִימָה, הַחֲמִירוּ בְּשָׁנָה הָאַחֲרוֹנָה לְהַחֲשִׁיב אֵף אֶת הַתְּקוּפָה שֶׁמִּתְחִילַת הַשָּׁנָה וְעַד ט"ו בְּשַׁבַּט בְּכֹלל הָאִיסוּר, נִמְצָא שֶׁלְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם, שְׁנַתִּים שְׁלֹמֹת, וְאַרְבַּעַה וְחֲצֵי חוֹדְשִׁים, מוֹתֵרִים הַפִּירוֹת בְּאֲכִילָה וְקְדוּשִׁים בְּקְדוּשַׁת רְבַעִי, וְלְאַחַר שָׁנָה נוֹסֶפֶת, מוֹתֵרִים הֵם בְּאֲכִילָה לְגַמְרִי.

מבררת הגמרא, מְנָא הֵי מִיָּלֵי - מנין נלמד דין זה, שיש להחמיר על נטיעות על ט"ו בשבט של השנה ה'רביעית' וה'חמישית', דְּבָתִּיב - שנאמר בפרשה זו (ויקרא יט כג-כה) 'שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

עֲרָלִים לֹא יֵאָכְלוּ, וּבִשְׁנֵה הַרְבִּיעִית יִהְיֶה כָּל פְּרִיו קֹדֵשׁ הַלּוּלִים לָהּ, וּבִשְׁנֵה הַחֲמִישִׁית תֹּאכְלוּ אֶת פְּרִיו, ומכך שכתבה התורה את פסוקי השנה הרביעית והחמישית עם האות וי"ו בתחילתן, משמע שמילים אלו נמשכות גם לפסוקים שלפניהם, הֵא פִי צַד - היאך יתכן שהזמן של 'השנה הרביעית' יהיה שייך לשנה השלישית, ודין 'השנה החמישית' יהיה כדין השנה הרביעית, אלא ללמדך שפְּעָמִים שְׁבַרְבִּיעִית אֲסוּרָה הַנְּטִיעָה מִשׁוּם עֲרָלָה, וּפְעָמִים שְׁבַחְמִישִׁית אֲסוּרָה מִשׁוּם רְבָעִי, והיינו באופן שהשנה הראשונה לא היתה שנה שלימה, אלא שלשים יום בלבד, מִכָּאן שָׁחַן - נטיעות אלו, ששנתן הראשונה היתה של שלשים יום, אֲסוּרִין עַד מִיּוֹ בְּשַׁבָּט, וכפי שהתבאר. וְאוֹקִימָנָא - והעמידה הגמרא דינים אלו לְשִׁטַּת רַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר, יוֹם אֶחָד בִּשְׁנֵה הַשּׁוֹב שָׁנָה, ולכן אפילו אם היתה הנטיעה נטועה רק יום אחד לפני ראש השנה נחשב הדבר כשנה שלמה למנין שנות השמיטה, וְכִי בָעֵי - והטעם שהוא מצריך שְׁלֹשִׁים יוֹם, לְקַלְטָהּ - כדי שייקלט האילן בקרקע, שקודם לכן אינו אלא כמונח שם ללא כל חיבור, ובאופן זה ודאי לא ניתן להחשיב שהיה נטוע שנה, אבל לאחר שלשים יום, שכבר השריש, אפילו יום אחד נחשב כשנה שלימה לענין זה, וְכִדִּין הוּא דְלִיבָעֵי - ובאמת היה ראוי להצריך שְׁלֹשִׁים יוֹם אֶחָד יוֹם, שלשים לקליטה ואחד למנין השנים, אֲלָא דְקָסְבַּר - סובר רַבִּי מֵאִיר שיוֹם הַשְּׁלֹשִׁים עצמו עוֹלָה לְכָאן וְלָכָאן - נמנה גם עם שלשים הימים הנדרשים לקליטת הנטיעה בקרקע, וגם כיום אחד' הנחשב כשנה שלימה לענין מנין שנות ערלה.

מביאה הגמרא ברייתא נוספת בענין זה: וְתִנְיָא אֵיךְ - ושנינו בברייתא אחרת, אֵין נִטְעִין אֵילן, וְאֵין מְבַרְכִין עֵנף, וְאֵין מְבַרְכִין אֵילן בְּאֵילן, בְּעֶרְבֵי הַשְּׁבִיעִית, פְּחוּת מִשְׁלֹשִׁים יוֹם לְפָנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה של השנה השביעית. וְאֵם נָטַע וְהִבְרִיד וְהִרְכִּיב, יַעֲקוֹר, כְּדִין הַנוֹטַע בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית עֲצָמָה, דְּבָרֵי רַבִּי. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כָּל הַרְכָּבָה שֶׁל אֵילן, שְׂאִינָה קוֹלְטָה - מתחברת לְשִׁלְשָׁה יָמִים, שׁוֹב אֵינָה קוֹלְטָה, ואם כן שיעור זמן הקליטה הוא שלשה ימים, ואם הורכבו האילנות יותר משלשה ימים קודם ראש השנה של שביעית, הרי זה כאילו ניטעו בשישית, ומותר לקיימם. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמְרִים, שיעור זמן הקליטה הוא שְׁתֵּי שָׁבָתוֹת - שבועיים.

ענה מבארת הגמרא שיש החולקים על רבי מאיר, ואינם סוברים שיום אחד בשנה נחשב כשנה שלימה: אָמַר רַב נְחֻמִּין, אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהֵי, לְדַבְרֵי הָאֹמְרִים שֶׁזְּמַן הַקְּלִיטָה הוּא שְׁלֹשִׁים יוֹם, צָרִיף שיעברו על הנטיעה שְׁלֹשִׁים יוֹם לְקַלְטָהּ וְשְׁלֹשִׁים יוֹם נוספים להחשיבה כנטועה שנה שלימה, ואין אותם שלשים יום מועילים לשני הדברים. וְלְדַבְרֵי הָאֹמְרִים שֶׁזְּמַן הַקְּלִיטָה הוּא שְׁלֹשָׁה יָמִים, צָרִיף שְׁלֹשָׁה וְשְׁלֹשִׁים. וְלְדַבְרֵי הָאֹמְרִים שְׁתֵּי שָׁבָתוֹת, צָרִיף שְׁתֵּי שָׁבָתוֹת וְשְׁלֹשִׁים יוֹם.

וְנִרְסִינָן - ולמדנו במסכת יבמות בְּפֶרֶק הָעֵרֶל (פג.), אָמְרֵי בֵי רַב מִשְׁמִיהָ דְרַב - אמרו בבית מדרשו של רב בשם רב, הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי בְּאֲנָדְרוּגִינוּם - מי שיש לו סימני זכר וסימני נקבה, שסובר רבי יוסי שהוא מין בפני עצמו, וּבְהִרְכָּבָהּ, שזמן קליטת ההרכבה הוא שבועיים. וְאֲמַרְיָנָן - ואמרו שם, בְּהִרְכָּבָה מַה לִּי אָמַר שְׁמוּאֵל - מה היא דעת שמואל להלכה בענין הרכבה, תָּא שְׁמַע - בא ושמע ראייה לכך, דְּאָמַר לִיהָ שְׁמוּאֵל לְרַב עֲנָן, תְּנִי - יש לך לשנות להלכה כְּמֹאן דְּאָמַר שְׁלֹשָׁה וְשְׁלֹשִׁים.

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

והיינו כדעת רבי יהודה, שזמן ההרכבה הוא שלשה ימים. פוסק הר"ף את ההלכה: **וְהָא מִילְתָּא -** ונידון זה, **אִיסְוֹרָא הוּא -** הוא נידון של איסור, **וְקַיִמָא לֵן הַלְבָתָא כְּרַב בְּאִיסְוִירי -** ומקובל בידינו שבמקום שנחלקו רב ושמואל בענין איסור, הלכה כרב, ואף כאן יש לפסוק כמותו, שכדי להחשיב את זמן ההרכבה כנעשה בשנה השישית יש לעשות זאת שלשים יום ושבעים קודם ראש השנה של השנה השביעית.

⚡

הגמרא מביאה עתה ברייתות שונות לגבי ענינים חשובים שאירעו בחודשים ניסן ותשרי: **תְּנִיָא -** שנינו בברייתא, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, בְּתִשְׁרֵי נִבְרָא הָעוֹלָם, כְּלוּמַר, חֲמִשֶׁת הַיָּמִים שֶׁל בְּרִיאַת הָעוֹלָם הָיוּ בִּסּוֹף חֹדֶשׁ אֶלּוּל, וְהַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי, שָׁבוּ נִבְרָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, הָיָה בְּאַחַד בְּתִשְׁרֵי נוֹלְדוּ אֲבוֹת -** אברהם אבינו ויעקב אבינו, **בְּתִשְׁרֵי מָתוּ אֲבוֹת, בְּפֶסַח נוֹלְדוּ יַצְחָק אֲבִינוּ, בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה נִבְקְדָה שָׂרָה, רַחֵל, וְחַנָּה, שֶׁנִּגְזַר עֲלֵיהֶם בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה שִׁיּוּלֵד לָהֶם בֵּן בְּאוֹתָהּ שָׁנָה, בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה יֵצֵא יוֹסֵף מִבֵּית הָאֶסְוִירִים, בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה בְּמִלְחָה עֲבוּדָה מֵאֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, שֶׁשָׁה חֹדְשִׁים קוֹדֵם שִׁיֵּצֵאוּ מִמִּצְרַיִם, בְּנִיסָן נִגְאָלוּ יִשְׂרָאֵל וִיֵּצֵאוּ מִמִּצְרַיִם, וּבְתִשְׁרֵי עֲתִידִין לִיְגָאֵל לַעֲתִיד לְבֵא. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ חוֹלֵק וְאוֹמֵר, בְּנִיסָן נִבְרָא הָעוֹלָם, בְּנִיסָן נוֹלְדוּ אֲבוֹת, שֶׁהֵם אֲבֵרָהּ יִצְחָק וְיַעֲקֹב, בְּנִיסָן מָתוּ אֲבוֹת, בְּפֶסַח נוֹלְדוּ יַצְחָק, בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה נִבְקְדָה שָׂרָה רַחֵל וְחַנָּה, בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה יֵצֵא יוֹסֵף מִבֵּית הָאֶסְוִירִים, בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה בְּמִלְחָה עֲבוּדָה מֵאֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, וּבְנִיסָן עֲתִידִין לִיְגָאֵל לַעֲתִיד לְבֵא.**

תְּנָא - שנינו בברייתא, **בְּאַחַד בְּתִשְׁרֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה לִירְקוֹת, לְמַעֲשָׂרוֹת, וְלַנְּדָרִים. מִבְּרַרְתָּ הַגְּמָרָא, לְמַאי הַלְבָתָא -** לאיזה ענין בנדריים שייך לומר שאחד בתשרי הוא ראש השנה. ומבארת, **לְכַדְתְּנִיָא לַעֲנִין זֶה שֶׁשְׁנֵינוּ בְּבְרִייתָא, הַמְּוֹדֵר הַנָּאֵה מִחִבּוּרֵי 'לְשָׁנָה, מוֹנֵה [-סוֹפֵר] שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ מִיּוֹם לְיוֹם. וְאֵם אָמַר שִׁיחָא מוֹדֵר מִמֶּנּוּ הַנָּאֵה 'לְשָׁנָה זו', אֲפִילוּ לֹא עָמַד וְאָמַר כֵּן אֵלָּא בְּעֵשְׂרִים וְתִשְׁעָה בְּאֶלּוּל, בִּיּוֹן שְׁהַנִּיעַ יוֹם אַחַד בְּתִשְׁרֵי, עֲלָתָה לֹא שָׁנָה, וּמִכָּאֵן וְאֵילַךְ מוֹתֵר הוּא בִּהְנַאתוֹ. וְאֲפִילוּ לְמַאֵן דְּאָמַר -** לדעת הסובר לענין ערלה ושביעית שיום אחד בשנה אינו חשוב שנה, **הָכָא -** כאן, בנדריים, **לְצַעֲוִירי נִבְשִׂיָה מְבִיל עָלֶיהָ -** כוונתו היתה לצער את עצמו בזמן זה שייאסר בהנאת חבירו, **וְהָא אִיצְטַעַר -** והרי הצטער באותו היום. שואלת הגמרא, **וְאִימָא נִיֶּסָן -** שמא נאמר שכשנדר ואמר 'לשנה זו' הייתה כוונתו 'לשנה' של תורה, המסתיימת בחודש ניסן. משיבה הגמרא, **בְּנְדָרִים הֲלָךְ אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, וּבְלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם 'שָׁנָה' הֵינּוּ עַד סוֹף חֹדֶשׁ אֶלּוּל.**

⚡

משנה

בְּאַרְבַּעַת פְּרָקִים [-זמנים] בְּשָׁנָה הָעוֹלָם נִידוּן, בְּפֶסַח נִידוּנִים עַל הַתְּבוּאָה, אִם תִּצְמַח יִפֶּה אוּ לֹא. בְּעֶצְרַת - בחג השבועות, נידונים על פירות האילן. **בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, כָּל בְּאֵי עוֹלָם -** כל בני האדם **עוֹבְרִין לְפָנָיו [-לפני ה'] בְּבִנֵי מְרוֹן, וּבְגְמָרָא יְבוֹאֵר מֵהַ כְּחוֹנָה בְּלִשׁוֹן זו, שְׁנַאמַר (תהילים לג טו)**

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

'הַיָּצֵר יַחַד לְכֶם הַמִּבְּיֵן אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם, כְּלוּמָר, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שִׁיְצַר אֶת כָּל בְּנֵי הָאָדָם, רוּאָה יַחַד אֶת לִיבָם, וּמִבֵּין אֵל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם. וּבְחָג - בְּסוּכוֹת, נִדְוָנִין עַל הַמּוֹם.

⚡

גמרא

שנינו במשנה, 'בפסח על התבואה'. מביאה הגמרא ברייתא בענין זה: תָּנָא - שנינו בברייתא, תבואה שאירע בה קרי או אונם - שקרה לה נזק, כגון שהכה בה ברד או שדפון קודם הפסח, נידונה לשעבר - דבר זה נגזר עליה בפסח הקודם, ואף שבאותה שעה עדיין לא נזרעה כלל. ואם אירע כן לאחר הפסח, נידונה להבא - נגזר עליה כן בפסח האחרון [ולשון 'להבא' שייכת גם בדבר שהיה זה עתה, בזמן קרוב, וביחס לפסח של השנה הקודמת ניתן לכנותו 'להבא' (כ"ט)]. אדם שאירע בו אונם או קרי קודם יום הכפורים, נידון לשעבר - הרי היה גזר דינו ביום הכפורים של השנה שעברה, ואם אירע לו נזק זה לאחר יום הכפורים, נידון להבא - הרי דבר זה נגזר עליו ביום הכפורים האחרון. אמר רבא, מכך שעל אותה תבואה עצמה יכול להיות שנגזר הדין בפסח הקודם ויכול להיות שנגזר דינה בפסח זה, שמע מינה - יש ללמוד מכך דתרי דיני מתדנא - שפעמיים נידונת התבואה, פעם אחת קודם זריעתה, ופעם שניה סמוך לקצירתה. וכן בכל פסח דנים גם את התבואה שכבר נזרעה וצמחה, מה יארע לה מכאן והלאה, וכן את התבואה שעתידה להזרע, מה יארע לה מעת שיזרעו אותה ועד פסח הבא.

⚡

תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל - שנו ברייתא זו בבית מדרשו של רבי ישמעאל, בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים [-זמנים] העולם נידון, בפסח נידון על התבואה, בעצרת על פרות האילן, ובחג נידונין על המום, ואדם נידון בראש השנה, ונגזר דינו של אדם נחתם ביום הכפורים. תָּנָא - שנינו בברייתא, רבי יהודה אומר משום [בשם] רבי עקיבא, מפני מה אמרה תורה הביאו קרבן העומר בפסח, מפני שהפסח זמן הדין על התבואה הוא, אמר הקדוש ברוך הוא, הקריבו לפני עומר הבא מן התבואה בפסח, כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות. ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת, מפני שעצרת זמן הדין על פרות האילן הוא, אמר הקדוש ברוך הוא, הקריבו לפני שתי הלחם בעצרת, [והיינו כדעת הסוברים ש'עץ הדעת' היה חיטה, הרי שאף החיטה קרויה אילן], כדי שיתברכו לכם פרות שאילן. ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג - בסוכות, מפני שהחג זמן גשמי שנה הוא, אמר הקדוש ברוך הוא, נסכו מים לפני בחג, כדי שיתברכו לכם גשמי שנה. ועוד אמר הקדוש ברוך הוא, אמרו לפני בראש השנה פסוקי מלכיות וזכרונות ושופרות, מלכיות, כדי שתמליכוני עליכם. זכרונות, כדי שיבא זכרונכם לפני לטובה, ובמה תמליכוני ובמה יבא זכרונכם לטובה, בשופר - בתקיעת שופר, שדרך המלכת מלכים על ידי תקיעת שופר, ותזכירו עצמכם בשופר, וכיון שתוקעים בשופר בודאי יש גם להזכיר פסוקי שופרות (כי"ט"א).

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

אמר רבי אבהו, למה תוקעין בשופר של איל, כלומר, מדוע מצוה מן המובחר לתקוע דווקא בשופר של איל, יותר משל שאר בהמות, כך אמר הקדוש ברוך הוא, תקעו לפני בשופר של איל, כדי שזכור לכם עקרת יצחק בן אברהם, שקרב תמורתו איל, ומעלה אני עליכם פאילו עקרתם עצמכם לפני.

אמר רבי יצחק, למה תוקעין ומריעין בראש השנה בששון יושבין, ותוקעין ומריעין בששון עומדין, כלומר, כיון שעתידים לתקוע את כל התקיעות על סדר הזכרת מלכויות זכרונות ושופרות, מדוע מקדימים ותוקעים כשהם יושבים, כדי לערבב - לבלבל את הששון, שלאחר ששמע תקיעות פעם אחת שומע שוב תקיעות, וסבור שזהו קול שופרו של משיח, ובא זמנו להאבד מן העולם, ומתוך בהלתו אין לו פנאי לקטרג על ישראל.

ואמר רבי יצחק, כל שנה שאין תוקעין בתחלתה, כגון שאירע אונס ולא יכלו לתקוע, מריעין לה בסופה - סופה שבאות עליה גזירות רעות [ואין המדובר באופן שחל ראש השנה בשבת, שאז גזירת חכמים היא שאין לתקוע בשופר], מאי טעמא - ומה הטעם לכך, כיון דלא איערבב ששון על ידי התקיעות, והיה לו פנאי לקטרג.

אגב, מימרא זו של רבי יצחק, מביאה הגמרא עוד מימרות בשמו: ואמר רבי יצחק, אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו שבאותה שעה, ואף שגלוי לפני הקדוש ברוך הוא מה שאותו אדם עתיד לעשות, אין מחשבים זאת בשעה שדנים אותו, שנאמר לגבי ישמעאל (בראשית כ"א י"ז) 'כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם', כלומר, שדן אותו ה' לפי מעשיו של אותה שעה, והיה צדיק בדינו, ואף שגלוי לפני ה' שהוא עתיד להרשיע, לא דנו אלא 'באשר הוא שם'.

ואמר רבי יצחק, שלשה דברים מוזכרים עלונו תיך של אדם בבית דין של מעלה, ואלו הן, העובר תחת קיר נטוי או שאר מקומות סכנה, שאז בודקים בבית דין של מעלה האם אכן ראוי הוא לנס, שלא יקרה לו נזק. ועיון תפלה - הסומך על תפילתו ובטוח שתהא נשמעת, בודקים אותו האם אכן ראוי הוא שתתקבל תפילתו. ומופר לשמים דין על חבירו, כגון שאומר 'שפוט ה' ביני ובינך', שבודקים אותו אם אכן ראוי הוא שייענש חברו על ידו, ואמר רבי חנן, כל המוסר דין על חבירו, הוא נענש תחלה, שנאמר (בראשית ט"ז ה) 'ותאמר שרי אל אברהם המסי עליה אנכי נתתי שפחתי בחיקך ותרא כי הרתה ואקל בעיניך וישפט ה' ביני וביניך', הרי שמסרה דינה לשמים, וכתוב - ונאמר (ס"ג כ"ג) 'ויבא אברהם לספר לשרה ולבבתה', הרי שמחמת שמסרה דינה לשמים מתה היא לפני אברהם.

ואמר רבי יצחק, ארבעה דברים מקרעין גזר דינו הרע של אדם, ואלו הן, צדקה, צעקה - תפילה, שנוי השם של האדם, שדבר זה גורם לו לחזור בתשובה, כאומר, איני אותו האיש שהייתי קודם לכן, וצריך אני לשנות את מעשי, ושנוי מעשה - שמשנה האדם את מעשיו לטובה. ויש אומר, אף שנוי מקום, לפי שכשאדם גולה ממקומו ליבו נכנע, וחוזר בתשובה.

ואמר רבי יצחק, חוב אדם להקביל פני רבו ברנל, שנאמר לגבי האשה השונמית, שאמרה לבעלה שהולכת היא אל אלישע הנביא, והשיב לה בעלה 'מדוע את הלכת אליו היום לא חדש ולא שבת'.

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

(מלכיס ב' 7 כג), מַבְבֵּל - משמע מדבריו, דְּבַחְדָּשׁ וְשֶׁבֶת בְּעֵי לְמִיזֵל - שביום ראש חדש ובשבת, צריכה היא ללכת אל הנביא, ו'שבת' האמורה כאן כוללת את יום טוב (כ"ט"א), ואמנם אין כל אדם יכול ללכת לרבו בכל שבת, כגון שהוא במקום רחוק, אך ביום טוב צריך הוא ללכת להקביל פניו.

הגמרא חוזרת לדון בעניני ראש השנה: אָמַר רַבִּי בְרוּסְפָדְרַאי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁלֹשָׁה סִפְרִים נִפְתָּחִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, אֶחָד שֶׁל צְדִיקִים גְּמוּרִים - של בני אדם שהוצדקו בדינם, וְאֶחָד שֶׁל רְשָׁעִים גְּמוּרִים - של בני אדם שהורשעו בדינם, וְאֶחָד שֶׁל בִּינוּנִים, שגזר דינם עדיין לא הוכרע. אותם שנכתבים בספרם של צְדִיקִים גְּמוּרִים, נִכְתָּבִין וְנִחְתָּמִין לְאַלְתֵּר [-מיד] לְחַיִּים, וְאוֹתָם שֶׁנִּכְתָּבִים בְּסִפְרָם שֶׁל רְשָׁעִים גְּמוּרִים, נִכְתָּבִין וְנִחְתָּמִין לְאַלְתֵּר לְמִיתָה. וְאוֹתָם שֶׁנִּכְתָּבִים בְּסִפְרָם שֶׁל בִּינוּנִים, תְּלוּיִם וְעוֹמְדִים מִרֵּאשׁ הַשָּׁנָה וְעַד יוֹם הַכַּפּוּרִים, אִם זָכוּ, נִכְתָּבִים לְחַיִּים. לֹא זָכוּ, נִכְתָּבִין לְמִיתָה [ולשון 'צדיקים גמורים' ו'רשעים גמורים' אינה ביחס למצוות ולעבירות של האדם, שהרי יש אדם צדיק שנגזר דינו למיתה בגלל עוון קטן, ויש אדם רשע שנגזר דינו לחיים בגלל שה' רוצה לשלם לו שכר מצוותיו בעולם הזה, אלא 'צדיקים' היינו שיצאו זכאים בדינם, ו'רשעים' היינו שהורשעו בדינם, אף אם באמת הם צדיקים. ו'בינונים' היינו אותם שלא הוכרע משפטם בראש השנה, ודינם נשאר תלוי עד ליום הכפורים].

תָּנַן הֵתָם - שנינו במשנה שם, בְּמַסְכַּת קְדוּשִׁין (לט:), כָּל הַעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, מְטִיבִין לוֹ, וּמַאֲרִיכִין אֶת יָמָיו, וְנוֹחֵל אֶת הָאָרֶץ - ארץ החיים, וזהו העולם הבא. וְכָל שֹׂאֵינוֹ עוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, אֵין מְטִיבִין לוֹ, וְאֵין מַאֲרִיכִין אֶת יָמָיו, וְאֵינוֹ נוֹחֵל אֶת הָאָרֶץ. וְקָא פְּרִישׁ רַב יְהוּדָה חֲכִי קָאָמַר - ופירש שם רב יהודה שכך היא כוונת המשנה, כָּל הַעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת יִתִּירָה עַל זְכוּתוֹ, מְטִיבִין לוֹ זָכוּ וְכָל שֶׁלֹּא עָשָׂה מִצְוָה יִתִּירָה אֵלֹא הִיוּ עוֹנוֹתָיו מְרֻבִּים מְזַכוּתוֹ, אֵין מְטִיבִים לוֹ זָכוּ.

תָּנַן רַבִּנּוּן - שנו חכמים בברייתא, לְעוֹלָם יִרְאֶה אָדָם עֲצָמוֹ כְּאֵילוֹ חֲצִי זָכָאִי וְחֲצִי חַיִּב, עוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, אֲשֶׁרִיו שְׁהַכְרִיעַ אֶת עֲצָמוֹ לְכַף זְכוּת. עֶבֶר עֲבִירָה אַחַת, אִזִּי לוֹ שְׁהַכְרִיעַ אֶת עֲצָמוֹ לְכַף הַחַיִּב. שְׁנַאָמַר (קהלת ט יח) יְחֻטָּא אֶחָד יֵאָבֵד טוֹבָה הִרְבָּה, וְיֵשׁ לְדַרוּשׁ אֶת הַפְּסוּק כִּי, בְּשִׁבִיל חֲטָא אֶחָד שְׁהַכְרִיעַ אֶת עוֹנוֹתָיו מְרֻבִּים מְזַכוּתוֹ, אֵבֵד מִמֶּנּוּ טוֹבָה הִרְבָּה. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, לְפִי שְׁהַעוֹלָם כּוֹלוֹ נִידוֹן אַחַר רֹבּוֹ - אַחֲרֵי רֹבּ בְּנֵי הָאָדָם שֶׁבְּעוֹלָם, וְהִתִּיחַד נִידוֹן אַחַר רֹבּוֹ - רֹבּ מַעֲשֵׂי עֲצָמוֹ, לְפִיכָּךְ צָרִיךְ אָדָם שִׁירָאָה עֲצָמוֹ כְּאֵילוֹ כָּל הַעוֹלָם תְּלוּי עָלְיוֹ, שְׁחָצִי הָעוֹלָם זָכָאִי וְחָצִי חַיִּב, וְאִם הוּא עֲצָמוֹ חָצִי זָכָאִי וְחָצִי חַיִּב, עוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, אֲשֶׁרִיו שְׁהַכְרִיעַ אֶת עֲצָמוֹ וּמִמִּילָא גַם אֶת כָּל הַעוֹלָם כּוֹלֵל לְכַף זְכוּת. אֲבָל אִם עֶבֶר עֲבִירָה אַחַת, אִזִּי לוֹ, שְׁהַכְרִיעַ אֶת עֲצָמוֹ וְאֶת כָּל הַעוֹלָם כּוֹלֵל לְכַף הַחַיִּב, שְׁנַאָמַר יְחֻטָּא אֶחָד יֵאָבֵד טוֹבָה הִרְבָּה, בְּשִׁבִיל חֲטָא יְחִיד שְׁהַכְרִיעַ אֶת עֲצָמוֹ וּמִמֶּנּוּ וּמִכָּל הַעוֹלָם כּוֹלֵל טוֹבָה הִרְבָּה.

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי אָמַר, אֲפִילוֹ הִיָּה הָאָדָם צְדִיק גְּמוּר כָּל יָמָיו, וּמִרְדַּ בְּאַחֲרֵינָהּ - ובסוף ימיו מרד בקדוש ברוך הוא, אֵבֵד אֶת כָּל הַזְכוּתִּים הִרְאֵשׁוֹנוֹת שֶׁהָיוּ לוֹ, שְׁנַאָמַר (יחזקאל לג יג) יְצַדִּיקְתָּ הַצְּדִיק לֹא

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

תצילנו ביום רשעו, ואפילו היה רשע גמור כל ימיו, ועשה תשובה באחרונה - בסוף ימיו, אין מזכירין לו שום רשע ממעשיו הרעים, שנאמר (ס) 'רשעת הרשע לא יבשל בה ביום שובו מרשעו'. שואלת הגמרא, מדוע אותו שהיה צדיק כל ימיו ומרד באחרונה אבד את כל זכויותיו, וליהוי - והרי יש להחשיבו כמחצה זכאי ומחצה חייב, שהרי עשה גם מצוות וגם עבירות. משיבה הגמרא, אמר רבי שמעון בן לקיש, כאן מדובר באדם התוהה על הראשונות - מתחרט על מעשיו הטובים שעשה בתחילה, ואדם זה מאבד את כל זכויותיו.

תניא - שנינו בברייתא, בית שמאי אומרים, שלש בתות [-קבוצות] הן ליום הדין הגדול שלעתיד לבא, לאחר תחיית המתים, שנאמר בו (מלאכי ג כג) 'הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא', כת אחת של צדיקים גמורים, שזכויותיהם מרובות מעוונותיהם, ואחת של רשעים גמורים, שעוונותיהם מרובים מזכויותיהם, ואחת של בינונים. צדיקים גמורים, נכתבין ונתתמין לאלתר לחיי העולם הבא. ורשעים גמורים נכתבין ונתתמין לאלתר לגהינם, שנאמר (לניאל יב ז) 'רבים מישני אדמת עפר יקיצו, אלה לחיי עולם, ואלה לתרפות לדראון עולם'. בינונים, שעוונותיהם וזכויותיהם שקולין, יורדין תחילה לגהינם, ומצפצפיין - צועקים ובוכים מייסוריהם שעה אחת, ועליו, שנאמר (זכריה יג ט) 'הבאתי את השלשית באש, וצרפתים בצרף את הכסף, וכתתים בכחן את הזהב, ועליהם אמרה חנה בשירתה (שמואל א' ז ו) 'ה' מננית ומחיה מוריד שאול ויעל, שאותם בינוניים יורדים ל'שאל', שזהו הגהינם, ועולים משם. ובית הלל אומרים, נאמר במידותיו של הקדוש ברוך הוא (שמות לו ו) 'ירב חסד, והואיל ואותם בינוניים שקולים בזכויותיהם ועוונותיהם, מטה הקדוש ברוך הוא את הכף כלפי חסד, ואינם יורדים כלל לגהינם, ועליהם אמר יוד בתהילים (קטז א) 'אבתתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני, ועליהו נאמרה כל הפרשה פולה, שנאמר בה 'דלותי ולי יחשיע', כלומר, אף שאני 'דל' במצוות, ואין הם מרובות מהעונות, יושיעני ה'.

מוסיפה הגמרא, אותם 'בינונים', דקאמרי - שאמרו עליהם בית הלל את הפסוק 'ירב חסד, שהקדוש ברוך הוא מטה את דינם כלפי חסד, היינו דוקא אותם שאין בכלל עונותיהן עון פושעי ישראל בגופן, ומאי ניהו - ואיזה הוא עוון שמחמתו מכונה האדם 'פושע ישראל בגופו', זהו קרקפתא דלא מנח תפלין מעולם - אדם שלא הניח כל חייו תפלין, או שלא קרא קריאת שמע מעולם, וכן שאר מצוות עשה שבגופו, שלא עשאן מעולם. אבל אם בכלל מחצה עונותיהם עון פושעי ישראל בגופן, הרי הם יורדים לגהינם, ונידונים בו שנים עשר חדש, לאחר שנים עשר חדש מצפצפיין ועליו, בדכתיב (זכריה יג ט) 'הבאתי את השלשית באש' וגו', ועליהו אמרה חנה 'ה' מננית ומחיה' וגו'. אבל מי שעונותיו מרובין מזכויותיו, ובכלל עוונותיו עון פושעי ישראל בגופן, (והו) [וכן פושעי אמות העולם, וכן] עוברי עבירה, כגון עריזת, יורדין לגהינם, ונידונין בה שנים עשר חדש, לאחר שנים עשר חדש גופן בלה, ונשמתן נשרפת, ורוח מפזרתן תחת כפות רגלי הצדיקים, שנאמר (מלאכי ג כא) 'ועפיתם [-תעשו כעיסה את ה]רשעים, כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם ביום אשר אני עשה, אמר ה' צבאות'. אבל המינים - הכופרים בה' ואומרים שיש שתי רשויות למעלה,

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

והמומרים, והמסורות - המוסרים ממון ישראל לגויים, והאפיקורסין - המבזים תלמידי חכמים, ושכפרו בתורה, ושכפרו בתחית המתים, ושפרשו מדרכי צבור, ושנתנו התיבתם - פחדם בארץ החיים, והן הפרנסין המטילין אימה יתירה על הצבור שלא לשם שמים, ושחטאו והחטאו את הרבים, כגון ירבעם בן נבט וחביריו, יורדים לגהינם, ונידונין בה לדורות, שנאמר (ישעיה סו כז) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים כי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דראון לכל בשאר. אמר רב יהודה, אמר רב, כל פרנס המטיל אימה יתירה על הצבור שלא לשם שמים, אינו רואה בן תלמיד חכם, שנאמר (איוב לו כז) 'לכן יראוהו אנשים, לא יראה כל חכמי לב, כלומר, בגלל שפחדו ממנו האנשים, לא יזכה לראות בבניו חכמי לב, והיינו תלמידי חכמים.

הגמרא דנה עתה במידותיו של הקדוש ברוך הוא, הכתובות בתורה. נאמר בפסוק (מכה ז יח) 'נשא עין ועבר על פשע', תנא דבי רבי ישמעאל - שנו ברייתא זו בבית מדרשו של רבי ישמעאל, הקדוש ברוך הוא מעביר ראשון ראשון, וכך היא המדה. ומבאר הר"ף, פירוש, אדם ישר ותמים בדרךיו, אם נכשל בחטא, ועדין לא בא חטא לידו מעודו עד עתה, אותו החטא אין הקדוש ברוך הוא פותחו עליו, אלא מעבירו, וכך היא מדה של הקדוש ברוך הוא, שלא לחייבו מתחלה על החטא הראשון, כדכתיב (איוב לג כט) 'הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם נכר', והיינו שבשלש הפעמים הראשונות אין הקדוש ברוך הוא מחשיב לו זאת לעוון [ועל פסוק זה אמרו 'וכך היא המדה']. אמר רבא, ואותו עין עצמו אינו נמחק, אלא נשמר לענין זה דאי איבא רובא עונות - שאם יש לו רוב עוונות מלבד שלשת הראשונים, מיהשיב בהיהו - אף אותם שלש עוונות ראשונים נחשבים בכללם, ונענש עליהם.

פירושא אחרניא לגאון - פירוש אחר בענין זה לרב האי גאון, וששאלתם, הא דתנא דבי רבי ישמעאל 'מעביר ראשון ראשון, וכך היא המדה', ואמר רבא ועין עצמו אינו נמחק, כך הוא פירוש הדברים, הא דרבי ישמעאל קיימא - מדובר באדם ירא שמים, שהוא קבוע פעשית מצוות, ושומר את העבירות המורדות, ובעתים [ולפעמים] חוטא בעבירות קלות, מדה של הקדוש ברוך הוא עמו שהוא מעביר ראשון ראשון ומחלו, ובתורת צדיקים הוא, ועין עצמו אינו נמחק, אלא תלוי ועומד עד שעה שימות, באותה שעה מחשבין את כל מעשיו, ואף את חטאיו הראשונים, אם זכיותו מרובין מאותן העונות כולם, הרי עברו והתכפרו כל עונותיו ראשון ראשון, ואינן חשובין עליו, ודומה כאילו לא עשאן. אבל אם נברו אותן עונות, ונמצאו מעשיו כולן בשמצטרפים ונשקליו זה עם זה רובן חובות, הרי כל אחד ואחד נחשב, ואף החטאים הראשונים, וזו היא המדה המנויה בדרבי ה', וזהו פירוש מדה ששית של שלש עשרה מדות שפפרשת ויעבור, 'ירב חסד', בית הלל אומרים משה בלפי חסד, ופירש רבי (יוהנן) [ישמעאל] שהקדוש ברוך הוא מעביר ראשון ראשון.

מוסיף הר"ף, וקיימא לן - ומקובל בידינו, דהני מילי בולחו - שכל הכללים הללו נאמרו בזמן שמת האדם בלא לחזור בתשובה, אבל אם מת בתשובה, אין מזכירין לו שום דבר מעונותיו, שנאמר

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

(יחזקאל לג ו) 'זרשעת הרשע לא יבשל בה ביום שובו מרשעו, אלא הקדוש ברוך הוא מוחל על כל עוונותיו, ונתנו במחיצתן של צדיקים.

אמר רבא, כל המעביר על מדותיו, שאינו מדקדק למדוד מידה כנגד מידה לאותם המצעים אותו, אלא עובר וממשיך הלאה ומניחם כך, מעבירין לו על כל פשעיו - אין מידת הדין מדקדקת אחרי פשעיו, אלא מניחה אותם והולכת, שנאמר (מיכה ז יח) 'נשא עון ועבר על פשעו, ויש לדרוש, למי הקדוש ברוך הוא נושא [-מוחל] עוון, למי שעבר על פשע.

נאמר בפסוק (שמות לו ו) 'ויעבר ה' על פניו ויקרא, אמר רבי יוחנן, אלמלא מקרא כתוב - אם לא שנאמר הדבר בפירוש בפסוק, אי אפשר לאמר, וכך הוא פירוש הפסוק, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא בשליח צבור וקרא למשה בסני, כלומר, הראה כן הקדוש ברוך הוא למשה בנבואה, ואמר לו, כל זמן שישראל חוטאים, יעשו לפני כסדר הזה של אמירת שלש עשרה מידות של רחמים, ואני מוחל להם. אמר רב יהודה, אמר רב, ברית ברותה לשלש עשרה מדות אלו, שאם יזכרו ישראל בתפילה אין חזרות ריקב, שנאמר לאחר פסוקים אלו של שלש עשרה מדות (שמות לו ז) 'הנה אנכי ברת ברית נגד כל עמך וגו', וברית זו נכרתה על אותן שלש עשרה מדות האמורות קודם לכן.

ואמר רבי יוחנן, גדולה תשובה, שמקדמת גזר דינו הרע של אדם, שנאמר (ישעיהו ו י) 'ושב, ורפא לו, איזהו דבר שצריך רפואה, הוי אומר זה גזר דין של אדם, ועל זה נאמר 'ושב', שיחזור בתשובה, ורפא לו, שיתבטל גזר דינו הרע. מיתבי - מקשה על כך הגמרא מבריייתא, שכך שנינו בה, השב בתשובה ביינתים - בין ראש השנה ליום הכפורים, מוחלין לו. אבל אם לא שב ביינתים, וכבר עבר יום הכפורים ונחתם גזר דינו, אפילו הביא כקרבנות את כל איילי נביזת [שהם אילים מובחרים] שבעולם, אין מוחלין לו. מתרצת הגמרא, לא קשיא - אין זו קושיא, ואין סתירה בין הבריייתא לבין דברי רבי יוחנן, הא - הבריייתא עוסקת בייחוד, והא - דברי רבי יוחנן, נאמרו בצבור, גזר דין ייחוד, לא מיקרע, אבל גזר דין בצבור, מיקרע, אם חוזרים בתשובה.

ממשיכה הגמרא ומקשה, וגזר דין בצבור מי מיקרע - וכי גזר דין של ציבור נקרע על ידי תשובה, והרי מוכח מהפסוקים לא כך, שהרי כתוב אחד אומר (יחזקאל ז יז) 'כבסי מרעה לבך ירושלים למען תושעו, ומשמע שה'כיבוס', והיינו החזרה בתשובה, תועיל להיושע מהצרה, וכתוב אחד אומר (סו ז כג) 'כי אם תכבסי בנתר ותרבי לה ברית נכתם עונך לפני, הרי שלא תועיל החזרה בתשובה לכפר על החטא, מאי לאו - האם אין לומר ביישוב שני פסוקים אלו, שבאן, בפסוק האומר שתועיל התשובה, מדובר קודם גזר דין, ואילו באן, בפסוק האומר שלא תועיל תשובה, מדובר לאחר גזר דין, ולכן אין תשובה מועילה, והרי פסוקים אלו עוסקים ב'רושלים', והיינו בציבור שחטא, ומוכח שאין תשובה מועילה לו.

מתרצת הגמרא, לא - אין יישוב הפסוקים כמו שסברת, אלא אידי ואידי - שני הפסוקים עוסקים לאחר גזר דין, ולא קשיא - ואין קושיא וסתירה בין הפסוקים, באן, בפסוק האומר שלא תועיל

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

התשובה לבטל את הגזירה, מדובר בגזר דין שיש עמו שבוועה של ה', וגזר דין כזה אינו מתבטל אפילו אם חזרו בתשובה, וכאן, בפסוק האומר שתועיל החזרה בתשובה, מדובר בגזר דין שאין עמו שבוועה, והוא עשוי להתבטל אם יחזרו ישראל בתשובה.

מסייעת לכך הגמרא, כדאמר רבי שמואל בר נחמני, אמר רבי יונתן, מניין לגזר דין שיש עמו שבוועה, שאינו נקרע, שנאמר לגבי העונש שגזר ה' על בית עלי (שמואל א' ג יד) 'לכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ומנחה עד עולם', כלומר, בגלל שנשבעתי על כך, לכן לא יתכפר עונם בזבח ומנחה [אף שהתבאר לעיל שגזר דין של יחיד לעולם אינו נקרע, ואף אם לא היתה עמו שבוועה, גזר דין זה שהיה על כל משפחת עלי לדורותיה, נחשב כגזר דין של ציבור, ורק מחמת שהיתה עמו שבוועה, אינו מתבטל לעולם].

מביאה הגמרא מימרא נוספת בענין גזר הדין של בית עלי: אמר רבא, נאמר בפסוק (ס) 'אם יתכפר עון בית עלי בזבח ומנחה עד עולם', ויש לדייק, רק בזבח ומנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר עון זה בדברי תורה.

רבי יצחק אמר, אף על פי שהתבאר שגזר דינו של היחיד אינו מתבטל, מכל מקום יפה צעקה [תפילה] לאדם, בין קודם גזר דין, בין לאחר גזר דין, כיון שאף אם אין גזר הדין מתבטל לגמרי, מכל מקום תפלתו ממעטת את הפורענות.

הגמרא ממשיכה לדרוש את הפסוקים בענין חזרה בתשובה: יש סתירה לכאורה בין שני פסוקים, כתוב [פסוק] אחד אומר (לכ"ס ז ז) 'פי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו פה' אלהינו בכל קראנו אליו, ומשמע שה' קרוב אלינו בכל עת שנקרא אליו. וכתוב אחד אומר, בנבואת ישעיהו (נ) ו, 'ד'ש' ה' בהמצאו קראהו בהיותו קרוב וגו', ומשמע שיש זמנים מסוימים שבהם ה' קרוב אלינו, ולא בכל עת. מתרצת הגמרא, ה'תם - שם, בישיעה, שמשמע שיש זמנים מסוימים שה' קרוב אלינו, היינו ביחיד המתפלל אליו, אבל ציבור המתפללים לה', ה' קרוב אליהם תמיד. מבררת הגמרא, יחיד, אימת - מתי הוא הזמן שה' קרוב אליו. אמר רב נחמן, אמר רבא בר אביה, אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים, שבהם ה' קרוב לכל אדם, ואף ליחיד המתפלל אליו.

שנינו במשנה, 'בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון'. מבררת הגמרא, מאי - מה פירוש הדבר 'כבני מרון'. מביאה הגמרא שני ביאורים, ה'קא תרגומו - כאן, בבבל, ביארו שהכוונה כבני אימרון - כמו צאן, העוברים דרך פתח צר למנותם אחד אחד כדי להפריש מהם מעשר בהמה, רבי שמעון בן לקיש אמר, כמעלות בית הורון, שהיה זה מקום צר מאד, שאין שנים יכולים ללכת שם יחד, אלא צריכים ללכת בזה אחר זה, וכך כל בני האדם עוברים לפני ה' בראש השנה, כל אחד בפני עצמו.

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

⚡

משנה

בזמן בית המקדש ואף תקופה ארוכה לאחר חורבנו, היו מקדשים את החודשים על פי עדים שהעידו על ראיית הלבנה, ולאחר שהיו בית דין שבירושלים מקדשים את החודש היו שולחים שליחים להודיע על כך לבני הגולה. משנתנו מבארת על אילו חודשים היו שולחים שליחים: על הודעת קידוש החודש של **שְׁשָׁה חֳדָשִׁים** בשנה היו **הַשְּׁלֹחִים יוֹצְאִין** לגולה, להודיע על כך. על קידוש חודש **נִיסָן, מִפְּנֵי חַג הַפֶּסַח** שחל בו, והיו הולכים לכל מקום שהם יכולים להגיע עד חג הפסח. אבל על אייר לא יצאו כי אין בו יום טוב, ועל סיון מפני חג השבועות לא הוצרכו לצאת, כיון שלעולם חל חג השבועות חמישים יום לאחר חג הפסח. על חודש **אָב** היו יוצאים, **מִפְּנֵי הַתְּעֵנִית** שיש בו, בתשעה באב, והיו הולכים לכל מקום שניתן להגיע אליו בשמונה ימים אלו, מלבד שבת שלא הלכו בה [ודוקא על תענית זו, כיון שהוכפלו ביום זה צרות רבות, ולא על שאר התעניות]. על קידושו של חודש **אֱלוּל, מִפְּנֵי רֵאִשׁ הַשָּׁנָה**, שחל באחד בתשרי, ואף שלא ידעו בבירור האם חודש אלול עצמו יהיה חסר, וביום השלישי שלו יחול ראש השנה, או שיהיה חודש מלא, ורק ביום השלישי ואחד שלו יחול ראש השנה, מכל מקום כיון שלא היה ניתן להודיע להם מתי חל ראש השנה, היו סומכים על רוב השנים, וברוב השנים היה אלול חסר, והיו נוהגים ראש השנה ביום השלישי. על **תְּשֵׁרִי** היו מודיעים, **מִפְּנֵי תַקְנַת הַמוֹעֲדוֹת**, והם יום הכפורים, חג הסוכות, ושמיני עצרת, והיו הולכים לכל מקום שהיו יכולים להגיע אליו עד חג הסוכות. ועל חשון לא היו יוצאים לפי שאין בו יום טוב. על **כֶּסֶל** היו יוצאים **מִפְּנֵי הַחֲנֻכָּה**, ועל טבת ושבת לא הוצרכו לצאת. ועל **אָדָר** היו יוצאים **מִפְּנֵי הַפּוּרִים**. **וּבְשֵׁהָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כָּנֹם**, היו יוֹצְאִין אֹהַל עַל אֵייר, **מִפְּנֵי פֶסַח קָטָן** שחל בו, והוצרכו לדעת זאת אותם שלא עשו פסח ראשון מחמת שהיו טמאים או בדרך רחוקה.

⚡

גמרא

'מגילת תענית' היא מגילה שהיתה ידועה בזמן חז"ל, והיו כתובים בה ימים מסוימים בשנה שאירעו בהם ניסים לאבותינו, ומחמת כן אסרום חכמים בתענית ובהספד. **אֵיתָמַר - נשנתה מימרא זו בבית המדרש, רב וְרַבִּי חֲנִינָא אָמְרִי, לאחר שחרב בית המקדש, בְּטֻלָה מְגִילַת תְּעֵנִית, בטלה מגילת תענית שבה הוזכרו הימים האסורים בתענית והספד, ומותר להתענות ולהספיד בכל הימים. וְרַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמְרִי, לֹא בְּטֻלָה. פוסקת הגמרא את ההלכה, וְהִלְכְתָּא בְּטֻלָה, וְהִלְכְתָּא לֹא בְּטֻלָה. תמחה הגמרא, קְשִׁיָּא הִלְכְתָּא אֲהִלְכְתָּא - הרי יש סתירה בין ההלכות, שבתחילה פסקנו שבטלה, ואחר כך שלא בטלה. מתרצת הגמרא, לֹא קְשִׁיָּא - אין זו קושיא, כָּאֵין, שאמרנו שלא בטלה, היינו בְּחֲנוּכָה וּפּוּרִים, שכיון שהם ניסים מפורסמים לא ביטלום, וְכָאֵין, שאמרנו שבטלה מגילה זו, בְּשָׂאָר יוֹמֵי - בשאר הימים הכתובים שם, שאינם נוהגים היום.**

⚡

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

שנינו במשנה, 'ועל תשרי מופני תקנת המועדות'. כפי שהתבאר במשנה, היו השלוחים הולכים מעת קידוש החודש ועד יום טוב, כדי להגיע למקומות רבים ככל האפשר, אמנם כיון שאסור להלך בשבתות וימים טובים, נמצא שבניסן היו מספיקים להגיע למקומות רחוקים יותר מבתשרי, שהרי בתשרי אינם יכולים ללכת בראש השנה וביום הכפורים. מביאה הגמרא הלכה בענין זה: **מכריז רבי יוחנן, כל היכא דמטו שלוחי ניסן - בכל מקום בחוץ לארץ שהיו השלוחים מספיקים להגיע לשם בחודש ניסן, ולא מטו שלוחי תשרי - ולא היו מספיקים להגיע בחודש תשרי, מחמת שיש פחות ימים המותרים בהליכה, ליעבדו תרי יומי - יש להם לנהוג יום טוב שני של גלויות אף בחודש ניסן, הגם שידוע להם מתי התקדש החודש, גזירה היא שגזרו חכמים בחודש ניסן, אטו - משום תשרי, שאם ינהגו בפסח יום טוב יום אחד, יבואו לנהוג כן אף בתשרי הגם שאינם יודעים מתי קבעו בית דין את החודש, ולכך במקומות אלו יש לנהוג יומיים יום טוב גם בפסח.**

קליקו להו ארבעה ראשי שנים

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

פרק שלישי

משנה

כל השופרות של כל בעלי החיים פשרין לתקיעת שופר של ראש השנה, חוץ ממשל פרה, מפני שהוא נקרא קרן, ולא שופר, ואילו לגבי תקיעת שופר של שנת היובל נאמר (ויקרא כה ט) 'והעברת שופר תרועה', ולומדים את דין התקיעה של ראש השנה מתקיעת השופר של שנת היובל, ולכך אף בראש השנה יש צורך לתקוע ב'שופר', ולא בשל פרה המכונה 'קרן'. אמר רבי יוסי, והלא כל השופרות נקראו קרן, שנאמר (יהושע ו ה) 'והיה כמשוף בקרן היובל בשמעכם את קול השופר, ויובל' הוא האיל, הרי שאף שופר של איל נקרא 'קרן', ואם כן יש להכשיר אף את של הפרה, הגם שהוא קרוי קרן. אמנם חכמים החולקים עליו סוברים ששופר של איל קרוי גם שופר וגם קרן, ואילו של פרה נקרא רק קרן, ולכן הוא פסול (גמרא).

המשנה עוסקת עתה בתקיעות שהיו בבית המקדש, שם היתה מצוה לתקוע גם בחצוצרות. שופר של ראש השנה, לכתחילה היו עושים אותו של יעל, פשוט - ישר, ופיו מצפה זהב, ושתי הצוצרות - שני אנשים התוקעים בחצוצרות עומדים משני הצדדין של האדם התוקע בשופר. התוקע בשופר היה מאריך בתקיעתו, והצוצרות מקצרות, כדי שבחלק מהזמן ישמעו את השופר לבדו, לפי שעיקר מצות היום היא בשופר. [אף שיש צורך לשמוע את התקיעה כולה, ובדרך כלל אין אדם יכול לשמוע שתי קולות כאחד, מכל מקום מתוך חביבות המצוה יכול האדם לשמוע את קול השופר גם אם יחד אתו נשמע קול החצוצרות, ואף על פי כן היה השופר מאריך, שיהא היכר לכך שעיקר המצוה היא בשופר (גמרא)].

ובתעניות ציבור שגוזרים בשל צרה הבאה על ישראל, תוקעים בשופרות של אילים זכרים, כפופים, לרמז שצריך האדם לכופף דעתו ולחזור בתשובה, ופיו מצפה כסף, ושתי הצוצרות באמצע - בין שתי השופרות. שופר מקצר בתקיעתו, והצוצרות מאריכות, לפי שמצות היום בהצוצרות, שנאמר (נמלכר י ט) 'וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצר אתכם והרעתם בחצרות ונזכרתם לפני ה' אלהיכם ונושעתם מאיביכם'.

גמרא

גמרא

שנינו במשנה כיצד לנהוג כשתוקעים בשופר ובחצוצרות יחד, הגמרא מבארת היכן היה דבר זה נוהג: תניא - שנינו בברייתא במה דברים אמורים - באיזה אופן שייכים דינים אלו, במקדש, שבו היו תוקעים בראש השנה גם בחצוצרות, ובתעניות היו תוקעים גם בשופר, אבל בגבולין - בשאר הערים, מקום שיש שופר, והיינו בראש השנה, אין תוקעים בחצוצרות, ומקום שיש חצוצרות, והיינו בתעניות ציבור, אין תוקעים בשופר. אמר רבי יהושע בן לוי, מאי קרא - מאיזה פסוק יש ללמוד דין זה, שנאמר (תהלים נח ו) 'בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה', הרי שמבואר

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

בפסוק שתוקעים בשופר ובחצוצרות יחד, אך יש לדייק מסיום הפסוק ש'לפני המלה ה' הוא דב'עין - רק שם יש צורך בהצוצרות וקול שופר, אבל בעלמא - בשאר מקומות, לא.

☞

משנה

שנה - דומה בדיניו היובל - יום הכפורים של שנת החמישים לראש השנה, לתקיעה - שמנין התקיעות שוה בשניהם, ולברכות - להוספת מלכות זכרונות ושופרות' בתפילה. רבי יהודה אומר, יש חילוק ביניהם, שבראש השנה תוקעין בשל אילים זכרים, וביובל תוקעים בשל יעלים.

☞

גמרא

אמר רבי לוי, שופר של ראש השנה ושל יום הכפורים, מצוותן בשופרות כפופים. תמהה הגמרא, והא אנו תנו - והרי שנינו במשנתנו, שופר של ראש השנה, של יעל פשוט. מתרצת הגמרא, הוא - רבי לוי, דאמר שמצוותם בכפופים, פשיטתו דרבי יהודה, דתניא - שהרי כך שנינו בברייתא, רבי יהודה אומר, בראש השנה, תוקעין בשל זכרים כפופים, וביובל בשל יעלים'. שואלת הגמרא, אם כן, מדוע אמר רבי לוי דין זה בשם עצמו, ולימא - והרי היה לו לומר רק 'הלכה כרבי יהודה'. משיבה הגמרא, אי אמר הלכה כרבי יהודה, הוה אמינא - היינו סבורים שהלכה כמותו אפילו ביובל, שיש לתקוע בשל יעלים, קא משמע לן - לכך אמר רבי לוי את דינו בלשון זו, שמתוך כך נבין שהלכה כרבי יהודה רק לענין ראש השנה, שיש לתקוע בכפופים.

☞

משנה

שופר שנמדק לכל ארכו, ודבקו בדבק, פסול, כיון שאחר שנפרד, אף שהדביקהו, הרי הוא נחשב כשני שופרות. דבק שבירי שופרות ועשה מכולם יחד שופר אחד, פסול. נקב השופר, וסתמו במין השופר, אם עתה עדיין אותו חור סתום מערב - משנה את קול התקיעה, פסול, כיון שאין הסתימה בטלה לשופר, והרי זה כהשמעת קול שופר יחד עם קול אחר. ואם לאו, שאין עתה שינוי בקול השופר, אף שקודם הסתימה היה שינוי בקולו, פשר.

☞

גמרא

תנו רבנן - שנו חכמים בברייתא, היה השופר ארוך, וקצרו, פשר. גרדו - גרד את עובי השופר מבפנים, והעמידו על גרדו - על החלק החיצוני בלבד, פשר. צפהו זהב בעובי הפתח הצר של השופר, אם עשה כן במקום הנחת פיו של התוקע, והיינו בחלק של אותו עובי הקרוב לפתח שבו תוקעים בשופר, פסול, כיון שבכך חוצץ זהב בין שפתיו של התוקע לבין השופר. ואם ציפהו זהב בעובי הפתח הצר, אך בחלקו החיצוני, שלא במקום הנחת פיו, פשר. צפהו זהב מבפנים, פסול, כיון שבאופן זה נמצא שהוא תוקע בזהב, ולא רק בשופר. ציפהו זהב מבחוץ, אם נשתנה קולו מןמזות

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

שְׁחִיחַ קוּדֵם הַצִּיפּוּי, פְּסוּל. וְאִם לֹא, כְּשֶׁר. נִתֵּן שׁוֹפָר בְּתוֹךְ שׁוֹפָר וְתִקְעַת בּוֹ - בְּשׁוֹפֵר הַפְּנִימִי, אִם קוֹל פְּנִימִי שָׁמַע, וְהֵינּוּ כִשְׁהַפְּנִימִי אַרְוֶךְ יוֹתֵר מֵהַחִיצוֹנִי, יֵצֵא, וְאִם גַּם אֶת קוֹל הַחִיצוֹן שָׁמַע, לֹא יֵצֵא. תִּנּוּ רִבְבָן - שְׁנוּ חֲכָמִים בְּבִרְיֵיתָא, גִּרְדוּ - גִּרְדוּ אֶת עוֹבֵי הַשׁוֹפֵר, בֵּין אִם גִּרְדוּ מִבְּפָנָיִם וּבֵין אִם גִּרְדוּ מִבְּחוּץ, כְּשֶׁר. חֲפָכּוֹ וְתִקְעַת בּוֹ, לֹא יֵצֵא. מִבֵּאֵרֵת הַגַּמְרָא אֶת הַדִּין הָאֲחֵרוֹן: אָמַר רַב פֶּפְסָא, לֹא תִימָא דְהַפְּכִיחַ בִּי בְּתוֹנָא - אֵין כּוּוֹנֵת הַבְּרִייתָא דּוּקָא לְאוּפֵן שֶׁהִפֵּךְ אֶת הַשׁוֹפֵר מִמֶּשׁ, כִּפִּי שֶׁהוֹפְכִים בְּגַד, שֶׁחֲלָקוּ הַפְּנִימִי בַחוּץ וְחֲלָקוּ הַחִיצוֹנִי נַעֲשֶׂה עֵתָה פְּנִימִי, שְׂאֵז וְדָאִי פְּסוּל, אֲלֵא אִף בְּאוּפֵן שֶׁהִרְחִיב אֶת הַצֵּד הַקָּצֵר [-הַצֵּר], וְקָצֵר אֶת הַרְחֵב, גַּם כֵּן לֹא יֵצֵא. מִבְּרֵית הַגַּמְרָא, מָאִי טַעְמָא - מַה הַטַּעַם בְּדִין זֶה, בְּדָרְבַּ מִתְּנָה, דְּאָמַר רַב מִתְּנָה, נֹאמַר בְּפִסּוּק (וּיקרא כה ט) 'וְהִעֲבַרְתָּ שׁוֹפֵר תְּרוּעָה', וּמִלְשׁוֹן 'וְהִעֲבַרְתָּ' יֵשׁ לְלִמּוּד שֶׁדִּרְשָׁה הַעֲבָרָתוֹ בְּעֵינָן - יֵשׁ לְתַקּוּעַ בּוֹ כְּדֹרֵךְ שֶׁהֵאִיל מַעֲבִירוּ עַל רֹאשׁוֹ בְּעוּדוֹ חִי, וְלֹא לְהַפְּכוֹ מִדֶּרֶךְ זֶה.

שְׁנִינּוּ בַּמִּשְׁנָה, דְּבִבְקֵי שְׁבָרֵי שׁוֹפְרוֹת, פְּסוּל. [תִּנּוּ רִבְבָן - שְׁנוּ חֲכָמִים בְּבִרְיֵיתָא], הוֹסִיף עָלָיו כָּל שֶׁהוּא - הוֹסִיף הָאָדָם עַל אֲוֶרֶךְ הַשִּׁיעוּר אֲפִילוֹ שִׁיעוּר קֶטֶן בְּיוֹתֵר, בֵּין בְּמִינּוֹ שֶׁל הַשׁוֹפֵר וּבֵין שֶׁלֹּא בְּמִינּוֹ, פְּסוּל. נִיבָב הַשׁוֹפֵר וְסִתְמוֹ, בֵּין בְּמִינּוֹ בֵּין שֶׁלֹּא בְּמִינּוֹ, פְּסוּל. רַבִּי נִתָּן חוֹלֵק וְאֹמְרֵי, אִם סִתְמוֹ בְּמִינּוֹ, כְּשֶׁר. סִתְמוֹ שֶׁלֹּא בְּמִינּוֹ, פְּסוּל.

שְׁנִינּוּ בְּדַבְרֵי רַבִּי נִתָּן, שֶׁאִם סִתְמוֹ בְּמִינּוֹ, הֵרִי הוּא כְּשֶׁר. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְהוּא - וּבִתְנַאי שְׁנֵי שְׁתֵּי יוֹבֵב שֶׁל הַשׁוֹפֵר שֶׁלֵּם, לֵלֵא סִתִּימָה. מִדִּיִּיקַת מִכֶּךְ הַגַּמְרָא, מְבַלְל - מִשְׁמַע מִדַּבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן, דָּאִם סִתְמוֹ שֶׁלֹּא בְּמִינּוֹ, אֲפִילוֹ אִם נִשְׁתַּיִיר רֹבֵב שֶׁלֵּם, פְּסוּל. [נִמְצָא שִׁישׁ שֶׁלֵּשׁ תְּנַאִים לְהַכְשִׁיר שׁוֹפֵר שִׁישׁ בּוֹ סִתִּימָה: א. שֶׁתֵּהָא הַסִּתִּימָה מִמִּין הַשׁוֹפֵר. ב. שִׁישָׁר רֹבֵב שֶׁלֵּם. ג. שֶׁלֵּא יִשְׁתַּנָּה קוֹל הַתְּקִיעָה].

נִסְדַּק הַשׁוֹפֵר לְאַרְבָּב, פְּסוּל. נִסְדַּק לְרַחֲבֵי, אִם נִשְׁתַּיִיר בּוֹ, בַּחֲלֵק שֶׁאִינוֹ סְדוּק, שִׁיעוּר תְּקִיעָה, כְּשֶׁר. וְאִם לֹא, פְּסוּל. מִבְּרֵית הַגַּמְרָא, וְכַמְּחָה הוּא שִׁיעוּר תְּקִיעָה, פִּירֵשׁ רַבֵּן גַּמְלִיאֵל, כְּדִי שִׁיאֲחַזְנוּ בְּיָדוֹ, וְיִרְאֶה הַשׁוֹפֵר לְכָאֵן וְלְכָאֵן - מִשְׁנֵי הַצִּדְדִּים שֶׁל יָדוֹ הָאוֹחֶזֶת בְּשׁוֹפֵר.

הֵיחָ קוֹלוֹ שֶׁל הַשׁוֹפֵר דָּק, אוֹ עֵבֶה, אוֹ צְרוּר, כְּשֶׁר, לִפִּי שְׁפָל הַקּוֹלוֹת כְּשֶׁרִים בְּשׁוֹפֵר. שְׁלַחוּ לִיחָ לְאַבְוֵה דְשִׁמּוּאֵל הַלְכָה זֶה, קִדְחוּ בְּזַבְרוּתוֹ - בַּעֲצַם הַמַּמְלֵאת אֶת חֲלַל הַשׁוֹפֵר, וְתִקְעַת בּוֹ, וְלֹא הוֹצִיא אֶת כָּל הַזְכוּרוֹת כְּדֹרֵךְ שְׁנוֹהֲגִים בַּעֲת הַכֶּנֶת הַשׁוֹפֵר לְתַקִּיעָה, יֵצֵא, כִּיּוֹן דְּמִין בְּמִינּוֹ אֵינּוֹ הוֹצִיָּן, וְכָל הַשׁוֹפֵר, בֵּין חֵלֶק הַזְכוּרוֹת הַפְּנִימִי, וּבֵין חֵלֶק הַחִיצוֹנִי, הֵם מִין אֶחָד, וְאִינֵם חוֹצְצִים.

משנה

אָדָם הַתִּקְעַת לְתוֹךְ הַבּוֹר, אוֹ לְתוֹךְ הַדּוּת - בּוֹר הַמוֹקֵף מַחִיצוֹת בְּנוּיוֹת, אוֹ לְתוֹךְ הַפְּטָם - חִבֵּית גְּדוּלָה, אִם קוֹל שׁוֹפֵר שָׁמַע, יֵצֵא. וְאִם קוֹל הַבְּרָה - הַד, שֶׁאִינוֹ קוֹלוֹ הַצִּלּוֹל שֶׁל הַשׁוֹפֵר שָׁמַע, לֹא יֵצֵא.

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

[משנה זו נשנתה בשעת גזירות השמד, שהיו ישראל מתחבאים בבורות ומערות כדי לקיים את המצוות].

אגב כך שהובא דין של השומע את התקיעה ממקום אחר, מביאה המשנה דין דומה: **הָיָה עוֹבֵר אַחֲרָי בֵּית הַכְּנֻסָּת, או שְׁהָיָה בֵּיתוֹ סְמוּךְ לְבֵּית הַכְּנֻסָּת, וְשָׁמַע מְבִיתוֹ אֶת קוֹל הַשּׁוֹפָר או קוֹל קְרִיאַת הַמְּגִלָּה על ידי חזן בית הכנסת, אִם כִּי לִבּוֹ לְבֹא לְצֵאת יְדֵי חוּבְתוֹ, וְיָצָא [ואף שיש צורך בכוונת התוקע או הקורא, כיון שמדובר בחזן בית הכנסת – ודאי כוונתו להוציא את כל מי ששומע]. וְאִם לֹא, לֹא יָצָא. מסיימת המשנה, וְאִתָּה עַל פִּי שְׁוֹחַ שָׁמַע וְזֶה שָׁמַע - כלומר שני אנשים שמעו בשוה את השופר או את המגילה, מכל מקום זֶה כִּי לִבּוֹ לְבֹא וְיָצָא, וְזֶה לֹא כִּי לִבּוֹ וּלְפִיכֵךְ לֹא יָצָא.**

⋯

גמרא

שנינו במשנה, 'התוקע לתוך הבור כו' אם קול הברה שמע, לא יצא'. אָמַר רַב הוֹנָא, לֹא שָׁנּוּ דִין זֶה, שיש אופנים שבהם לא יצאו השומעים, אֲלָא לְאוֹתָן הָעוֹמְדִים בְּחוּץ, עַל שְׂפַת הַבּוֹר, אֲבָל אוֹתָן הָעוֹמְדִים בְּבוֹר עֲצֻמוֹ, וְיָצָאוּ, כיון שבתוך הבור נשמע תמיד קול השופר, ולא קול הברה. אָמַר רַב יְהוּדָה, בְּשׁוֹפָר שֶׁל עֲבוּדָה זָרָה, האסור בהנאה, לֹא יִתְקַע, כיון שהוא מאוס, וְאִם תִּקַּע, וְיָצָא, ואף שאסור להנות מעבודה זרה, כיון דְּמִצְוֹת לֹא לְהִנּוּת נִתְּנוּ - לא ניתנו לישראל לשם הנאה, אלא לעול על צווארם [ודין זה הוא רק בעבודה זרה של גוי, שאם יבטלנה גוי הרי היא מבוטלת ומותרת בהנאה, אבל עבודה זרה של ישראל שאין ביטול מועיל לה, וחייבים לשורפה, הרי היא כמי שאין לה שיעור כלל, וכיון שיש שיעור המעכב בשופר, כמבואר לעיל שיש צורך שיאחזנו בידו ויראה מכאן ומכאן, הרי שופר זה פסול].

אָמַר רַבָּא, כיון שהתבאר שמצוות לא ניתנו לשם הנאה, לכן הַמְדַר הַנְּאֻה מִחֲבֵרוֹ - אדם שנדר שלא יחנה מחברו, מִתֵּר לְתַקִּיעַ לוֹ תְּקִיעַת שׁוֹפָר שֶׁל מִצְוָה, וְכֵן הַמְדַר הַנְּאֻה מִשׁוֹפָר, מִתֵּר לְתַקִּיעַ בוֹ תְּקִיעַת שֶׁל מִצְוָה. וְהַמְדַר הַנְּאֻה מִמַּעֲוֵי, מִכָּל בּוֹ מְבִילָה שֶׁל מִצְוָה בִּימֵי הַגְּשָׁמִים, שאין בטבילה הנאת הגוף, אֲבָל לֹא בִּימֵי הַחֶמְהָ, כיון שבימים אלו, מלבד המצוה עצמה, המותרת, נהנה גם גופו של הטובל מהמעיון, וכיון שאסר על עצמו את הנאתו, הדבר אסור.

⋯

שנינו במשנה שכדי לצאת ידי חובת תקיעת שופר, צריך כוונה. הגמרא מבררת מיהו הצריך לכיון לשם כך: תִּנְיָא - שנינו בברייתא, נִתְּפוּיָן הַשּׁוֹמְעֵי לְצֵאת יְדֵי חוּבְתוֹ, וְלֹא נִתְּפוּיָן מִשְׁמִיעַ לְהוֹצִיאוֹ יְדֵי חוּבָה, או שִׁנְתְּפוּיָן הַמְּשָׁמְעֵי לְהוֹצִיאוֹ וְלֹא נִתְּפוּיָן שׁוֹמְעֵי לְצֵאת, לֹא יָצָא יְדֵי חוּבָה, עַד שִׁנְתְּפוּיָן שׁוֹמְעֵי וּמְשָׁמְעֵי.

אָמַר לִיהֵ רַבִּי זִירָא לְשִׁמְעֵיהָ - לשמשו, הַתְּפוּיָן לְהוֹצִיאֵנִי יְדֵי חוּבָה, וְתַקַּע לִי. לומדת מכך הגמרא, אֲלָמָא קִסְבֵּר - מוכח מכאן שסבר רבי זירא, מִשְׁמִיעַ נְמוֹ כְּעֵי פְּרֻנָּה, בְּלוּמָר, אִתָּה עַל פִּי שְׁמִתְּפוּיָן הַתּוֹקַע לְהוֹצִיאוֹ עֲצֻמוֹ יְדֵי חוּבָתוֹ, אִין חֲבֵרוֹ הַשּׁוֹמְעֵי תְּקִיעָתוֹ יוֹצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ עַד שִׁנְתְּפוּיָן הַתּוֹקַע

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

לְהַשְׁמִיעַ וְלְהוֹצִיאוֹ יְדֵי חוֹבְתוֹ. וְהָיָה מִיְלֵי בְיַחֲדָה הַתּוֹקֵעַ לְעַצְמוֹ, שְׁצָרִיךְ כּוֹוֹנָה מִפּוֹרֶשֶׁת כְּדֵי לְהוֹצִיא אַחֲרֵיהֶם, אֲבָל בְּשִׁלְיַח צָבֹר הַתּוֹקֵעַ, בֵּינוֹן דְּדַעְתִּיהָ לְבִלְוֵי עֲלָמָא - כִּיּוֹן שְׁכוּוֹנְתוֹ לְהוֹצִיא אֶת הַכֹּל יְדֵי חוֹבְתָם, לֹא בְּעֵינֵי דְמַתְּכוּיִן לִיָּה גּוֹפִיָּה - אִין צוֹרֵךְ שִׁיתְכוּיִן לְאָדָם מִסוּיָם זֶה. בְּדַתְּנָן - וְכִפִּי שְׁשֵׁנִיּוֹ בְּמִשְׁנָה, הָיָה אָדָם עוֹבֵר אַחֲרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת, אוֹ שְׁחִיָּה בֵּיתוֹ סְמוּךְ לְבֵּית הַכְּנֶסֶת, וְשָׁמַע קוֹל שׁוֹפָר אוֹ קוֹל מְגִלָּה, אָם בֵּינוֹן לְבָרְ לְצִאת יְדֵי חוֹבָה, יֵצֵא. וְאָם לֹא, לֹא יֵצֵא, ואִף שְׁשִׁלַּח הַצִּיְבוּר לֹא יָדַע כֹּל שְׁאוֹתוֹ אָדָם עוֹבֵר אַחֲרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת, אִין אֹמְרִים שְׁכוּוֹנְתוֹ לְהוֹצִיא רַק אֶת אוֹתָם בְּנֵי אָדָם שְׁבַתוֹךְ בֵּית הַכְּנֶסֶת, אֲלֵא כּוֹוֹנְתוֹ לְהוֹצִיא יְדֵי חוֹבָה אֶת כֹּל הַשּׁוֹמֵעַ אֶת קוֹלוֹ וּמִתְכוּיִן לְצִאת יְדֵי חוֹבָה.

⚡

משנה

מביאה המשנה דינים נוספים בהוצאה ידי חובה: חרש - שאינו מדבר ואינו שומע, שופטה וקטן, אין מוציאין את הרבים ידי חובתן. זה הכלל, כל שאינו מחייב בדבר, אינו מוציא את הרבים ידי חובתן.

⚡

גמרא

תנו רבנן - שנו חכמים בברייתא, הכל חייבין בתקיעת שופר של ראש השנה, בהניחם לויים, וישאלוהו, גרים, ועבדים כנעניים משחררים, טמטום - שערותו מכוסה ואין ידוע אם הוא זכר או נקבה, ואנדרוגינום - שיש לו סימני זכר וסימני נקבה, ומי שחציו עבד וחציו בן חורין. אבל נשים ועבדים כנעניים פטורים ממצוה זו, כמו שהם פטורים מכל מצוות עשה שהזמן גרמן. [בגמרא מבואר שהוצרכה הברייתא להשמיענו שהכהנים והלויים חייבים בתקיעת שופר, כיון שלענין כמה דברים יש היקש בין תקיעות ראש השנה לבין תקיעות של יום הכפורים בשנת היובל, וכיון שמצוות יובל לענין החזרת הקרקעות לבעליהם, אינה נוהגת בכהנים ובלויים, היינו יכולים לסבור שאף מצוות תקיעת שופר בראש השנה אינה נוהגת בהם, וחידשה הברייתא שהם חייבים בכך]. אנדרוגינום, מוציא ידי חובה את בני מינו, כיון שממה נפשך, אם הוא זכר, גם שאר הדומים לו הם זכרים, ואם הוא נקבה, הרי כולן נקבות, ואם הוא בריה בפני עצמה, הרי כל בני מינו הם כמותו, ואם הם חייבים במצוה זו, יוצאים הם ידי חובה על ידו. אכל לא - אינו מוציא את מי שאינו מינו, כלומר, אינו מוציא ידי חובה אנשים החייבים בתקיעת שופר, כיון שיתכן שדינו כאשה, הפטורה ממצוה זו, ואינו יכול להוציא ידי חובה את האנשים. טמטום, אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו, כיון שאין כולם שווים, יש טמטום שהוא באמת זכר ויש שהוא נקבה [והדבר יכול להתברר אם יקרע העור], ולכן יתכן שהוא נקבה, ופטור ממצוה זו, ואינו יכול להוציא טמטום אחר, שיתכן שהוא זכר וחייב במצוה. מי שחציו עבד וחציו בן חורין, כגון שהיה שייך לשני בני אדם בשותפות, ואחד מהם הוציאו לחירות, אינו מוציא ידי חובה לא את מינו - אדם אחר שחציו עבד וחציו בן חורין, כיון שאין צד העבד שבו יכול להוציא ידי חובה את צד החירות של חברו,

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

וְלֹא אֵת שְׂאִינּוֹ מִיָּדוֹ - בן חורין, כיון שחציו עבד, ופטור מהמצוות שהזמן גרמן, ואין צד העבד שבו יכול להוציא ידי חובה בני חורין.

שנינו בברייתא זו, 'מִי שְׁחָצִי עָבֵד וְחָצִיו בֶּן חוֹרִין, אֵינוֹ מוֹצִיא לֹא אֶת מִיָּדוֹ וְלֹא אֶת שְׂאִינּוֹ מִיָּדוֹ וְכוּ'. אָמַר רַב נְחֻמִּין, אֵף לְעַצְמוֹ אֵינוֹ מוֹצִיא - אינו יכול להוציא ידי חובה אפילו את עצמו, כיון שכאשר תוקע הוא בשופר נעשית התקיעה גם על ידי 'חצי עבד' שבו, הפטור ממצוה זו, ואינו יכול להוציא ידי חובה את ה'חצי בן חורין' שבו.

תַּנִּי אֲחֵבָה בְּרִיָּה דְרַבִּי זִירָא, כָּל הַפְּרָכּוֹת בְּלֵן, אֵף עַל פִּי שְׂוִצָא הָאֲדָם יְדֵי חוּבְתוֹ בְּבִרְכָה, מוֹצִיא - רשאי הוא לברכן שוב כדי להוציא ידי חובה אדם אחר, שעדיין לא בירך, כיון שכל ישראל ערבים זה לזה, וכאשר אחד מהם עדיין לא יצא ידי חובתו הרי זה נחשב שגם הם לא יצאו ידי חובה, ורשאים לברך עבורו ולהוציאו ידי חובה, חוץ מְבִרְכֵת הַלֶּחֶם וּבְרִכַת הַיַּיִן וכן שאר ברכות הנהנין, שָׂאֵם לֹא יֵצֵא, ומברך עבור עצמו, מוֹצִיא - יכול הוא גם להוציא את האחרים ידי חובה בברכתו, וְאֵם יֵצֵא, אֵינוֹ מוֹצִיא, שהרי אין חובה ליהנות באכילה ושתייה, אלא הרוצה לאכול או לשתות צריך לברך, וכיון שאין חברו חייב בברכות אלו, לא שייכת בזה ערבות, ואינו יכול לברך עבור חברו.

בְּעֵי - הסתפק ר'חבה, בְּרִכַת הַלֶּחֶם שֶׁל מִצֵּה, שְׁחִיא 'הַמוֹצִיא', וּבְרִכַת הַיַּיִן שֶׁל קְדוּשַׁת הַיּוֹם, שְׁחִיא 'בְּרִיא פְּרֵי הַנֶּסֶךְ, מִהוּ - האם אדם שכבר בירכם לעצמו יכול לחזור ולברך כדי להוציא את חברו ידי חובתו, או לא. וצדדי הספק הם כך, האם בְּיִזְוֵן דְּחֻבָּה הִיא - שהרי ברכה זו היא חובה על חברו, שאינו יכול לקיים מצוות אכילת מצה ללא ברכת המוציא, ואינו יכול לקיים מצוות קידוש בשבת ללא ברכת הגפן, מְפִיק - יכול הוא לברך כדי להוציא את חברו ידי חובה, או דִּילְמָא - או שמא נאמר, בְּרִכָּה לֹא חֻבָּה הִיא - הרי זהו סוג ברכה שלא נתקן על חובה, אלא על רשות, ואף שבמקרה זה חובה לברכו כדי לקיים את המצוה, לא שייכת ערבות בסוג ברכה זו.

וּפְשִׁטִּין - ופשטה הגמרא את הספק, שבברכות אלו, אֵף עַל פִּי שְׂוִצָא הָאֲדָם יְדֵי חוּבְתוֹ, מוֹצִיא - רשאי הוא לחזור ולברך ברכות אלו כדי להוציא את חובה את האחרים. והראיה לכך, דְּאָמַר רַב אֲשֵׁי, כִּי הָיִינוּ בֵּי רַב פְּפִי - כשהיינו בביתו של רב פפי, הָיָה מְקַדֵּשׁ לָן - היה מקדש עבורינו, וְכִי הָיָה אֲתוֹ אֲרִיסָיָה מְדַבְּרָא - וכאשר היו באים אריסיו מהשדה, הָיָה מְקַדֵּשׁ לְהוּ - היה חוזר ומקדש עבורם. מביאה הגמרא ברייתא בענין זה: תַּנּוּ רַבִּנּוּן - שנו חכמים בברייתא, לֹא יִפְרֹם אָדָם פְּרוּסָה לְאוֹרְחָיו, אֲלֵא אֵם כֵּן אוֹכֵל עִמָּהֶם. פְּרוּשׁ, שלא יברך עבורם ברכת הנהנין, שָׂאֵם אֵינוֹ אוֹכֵל עִמָּהֶם הרי הוא מוֹצִיא שֵׁם שְׁמַיָּם לְבִטְלָה. אָבֵל פּוֹרֵם הוּא לְבָנָיו וְלְבָנֵי בֵיתוֹ הַקְטָנִים, שאינם יודעים לברך לבדם, ומברך עבורם, אף שאינו אוכל עמהם, כְּדֵי לְחַנְּכֵן בְּמִצְוֹת.

מסיימת הברייתא, וּבְחֵלֵל וּבְמִגְלָה, אֵף עַל פִּי שְׂוִצָא הָאֲדָם יְדֵי חוּבְתוֹ, מוֹצִיא - רשאי להוציא את האחרים ידי חובתו.

פליקו לחו ראוהו בית דין

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

פרק רביעי

משנה

תקיעת שופר בשבת אינה 'מלאכה', אלא 'חכמה', ואין בתקיעה זו איסור תורה, ולכן מעיקר הדין היה ראוי לתקוע בראש השנה שחל בשבת. אמנם במשנתנו יבואר שמכל מקום גזרו בכך חכמים איסור במקומות מסוימים:

יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעים, כעיקר דין התורה, שאין איסור בתקיעת שופר, אֲבָל לֹא בַמִּדְיָנָה - בירושלים ובשאר ערי ישראל, כיון שגזרו חכמים שלא לתקוע בשופר בשבת מחשש שיהיה מי שיטעה ויטלטל את השופר ארבע אמות ברשות הרבים, כשילך למומחה שילמדנו לתקוע. אמנם בבית המקדש לא גזרו כן, כיון ש'אין שבות במקדש', כלומר, הגזירות שגזרו חכמים בשבת אינן נוהגות בבית המקדש, לפי שההננים זריזים וזהירים הם. מִשְׁחָרְבַּי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הַתְּקִין רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּי, שִׁיְהוּ תוֹקְעִין בְּכָל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ בוֹ בֵּית דִּין, כִּיּוֹן שֶׁהַדִּינִים זְרִיזִים וְזוֹהִירִים הֵם, וַיִּזְהִירוּ אֶת הָעַם שֶׁלֹּא יִטְלְטְלוּ אֶת הַשּׁוֹפֵר בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּיּוֹת. אָמְרוּ רַבֵּי אֶלְעָזָר, כְּשֶׁהִתְקִין רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּי תְּקֵנָה זוֹ, לֹא הִתְקִין אֶלָּא בִּבְנֵי בִלְבָד, שֶׁהִיְתָה שֵׁם סְנֵהדְרִין גְּדוּלָה שֶׁל שִׁבְעִים וְאַחַד דֵּינִים, אֲבָל לֹא בְּשָׂר מְקוּמוֹת, וְאִפִּילוֹ לֹא בְּמְקוֹם שֶׁיֵּשׁ בוֹ סְנֵהדְרִין שֶׁל עֶשְׂרִים וְשִׁלְשָׁה דֵּינִים. אָמְרוּ לוֹ, אֵיךְ הַדָּבָר כֵּן, אֲלֵא אֶחָד יִבְנֶה וְאֶחָד כָּל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ בוֹ בֵּית דִּין, וּבִלְבַד שִׁיְהֵא זֶה בֵּית דִּין קְבוּעַ, [ודעה זו אינה סוברת לגמרי כתנא קמא, כיון שתנא קמא סובר שהתירו לתקוע בכל מקום שיש בו בית דין, ואפילו אם במקרה הגיעו הדיינים לאותו מקום. ואילו דעה זו של 'אמרו לו' סוברת שהתירו רק במקום שיש בית דין קבוע].

גמרא

שנינו במשנה, 'יום טוב של ראש השנה שחל בשבת, במקדש היו תוקעים אֲבָל לֹא בַמִּדְיָנָה'. מבררת הגמרא, מֵאֵי טַעְמָא - מה הטעם שאסרו חכמים לתקוע בשופר בראש השנה שחל בשבת. אָמְרוּ רַבֵּי, כִּיּוֹן שֶׁחָבַל חֵיבִין בְּתַקִּיעַת שּׁוֹפֵר, וְאֵין חָבַל בְּקוּאֵין בְּתַקִּיעַת שּׁוֹפֵר, גְּזָרָה הִיא שֶׁגִּזְרוּ חֲכָמִים מִחֲשַׁשׁ שְׂמָא יִטְלְנוּ בִידֵי, וְיִלְךְ אֶצְל בְּקֵי בְּתַקִּיעוֹת לְלַמֵּד מִמֶּנּוּ כִּיצַד תּוֹקְעִים, וְיַעֲבִירֵנוּ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּיּוֹת. מוֹסִיפָה הַגְּמָרָא, וְהֵינּוּ טַעְמֵיהָ דְלִילָב - וְזוֹהוּ גַם כֵּן הַטַּעַם שֶׁאִסְרוּ נְטִילַת לוֹלֵב בְּיוֹם טוֹב שֶׁל סוֹכוֹת שֶׁחַל בְּשַׁבַּת, וְהֵינּוּ טַעְמֵיהָ דְמַגְלָה, שֶׁאֵין קוֹרְאִים מַגִּילַת אֶסְתֵּר בְּפוּרִים שֶׁחַל בְּשַׁבַּת, מִחֲשַׁשׁ שְׂמָא יִבָּא אָדָם לִידֵי טְלִטּוֹל.

שנינו במשנה, 'מִשְׁחָרְבַּי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַתְּקִין רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּי שִׁיְהוּ תוֹקְעִין בְּכָל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ בוֹ בֵּית דִּין' וכו'. אָמְרוּ רַב הוּנָא, הִיתֵר זֶה, לְתַקִּיעַת שּׁוֹפֵר בְּשַׁבַּת בְּמְקוֹם שֶׁיֵּשׁ בֵּית דִּין, הֵינּוּ יָעַם בֵּית דִּין. מִבְּרַרְתָּ הַגְּמָרָא, מֵאֵי - מה הכוונה 'עַם בֵּית דִּין', וּמִבְּאֵרְתָּ, שִׁיְהוּ הַתְּקִיעוֹת בְּפְנֵי בֵּית דִּין, שֶׁאִזּוֹ אֵימַת הַדֵּינִים עֲלֵיהֶם, וְלֹא יִבּוּאוּ לְטִלְטֵל, לְאַפְרוּקֵי - לִמְעַט אֹפֶן שֶׁלֹּא בְּפְנֵי בֵּית דִּין, דְּלֹא - שאין לתקוע.

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

מסייעת לכך הגמרא ממימרא נוספת, איתמר נמי - שנינו כן עוד, אמר רבי חייא בר נמדיא, אמר רבי יוסי בן שאול, אמר רבי, אין תוקעין אלא כל זמן שבית דין יושבין.

⚡

משנה

אגב הדין האמור במשנה הקודמת, מביאה משנתנו דין נוסף שנתקן לאחר שנחרב בית המקדש: מעיקר דין התורה נטילת ארבעת המינים נהגת בבית המקדש כל שבעת ימי הסוכות, שנאמר (ויקרא כג מ) 'ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים', ולפני ה' היינו בבית המקדש, ואילו בשאר המקומות נהגת מצוה זו מן התורה רק ביום טוב ראשון. בראשונה, היה לולב [-ארבעת המינים] נטל במקדש שבעה ימים, ובמדינה - בשאר ערי ישראל, יום אחד - רק ביום טוב ראשון. משחרב בית המקדש, התקין רבן יוחנן בן זבאי שיחא לולב נטל במדינה שבעה ימים זכר למקדש.

ועוד תקנה התקין רבן יוחנן בן זכאי, שיחא יום הנהגה בליל אסור, כלומר, יום ט"ז ניסן שמניפים בו את העומר, והנפה זו היא המתירה באכילה את התבואה החדשה, אמנם לאחר שחרב בית המקדש ואין מניפים את העומר כלל, מצד הדין מותר לאכול מהתבואה החדשה מיד כשהאיר המזרח ביום ט"ז, אמנם חשש רבן יוחנן שכאשר יבנה בית המקדש יזכרו האנשים שבשנה הקודמת אכלו את התבואה החדשה מיד בשחרית של יום ט"ז, ויעשו כן גם באותה שנה, ולא יידעו שבשנה הקודמת היה הדבר מותר מחמת שלא הקריבו את העומר, ואילו בשנה זו הדבר אסור עד הקרבת העומר. ומשום כך תיקן שבזמן הזה כל יום ט"ז יהא אסור באכילת התבואה החדשה.

בתפילת מוסף של ראש השנה מוסיפים אמירת פסוקים של 'מלכיות זכרונות ושופרות', ותוקעים בהם. משנתנו מבארת את סדר הברכות והתקיעות הללו: פדר ברכות של תפילת מוסף כך הוא, אומר אבות - ברכת 'מגן אברהם', ונברורות - ברכת 'מחיה המתים', וקדשת השם - 'אתה קדוש', וכולל פסוקי מלכיות עמקן - עם ברכת 'אתה קדוש', ואינו תוקע. ואומר קדשת היום - 'אתה בחרתנו', ותוקע. אומר פסוקי ברכת זכרונות, ותוקע. ואומר פסוקי וברכת שופרות, ותוקע. ואומר עבודה - ברכת 'רצה', והודאה - ברכת 'מודים', וברכת כהנים, דברי רבי יוחנן בן נורי. אמר לו רבי עקיבא, אם אינו תוקע למלכיות, למה הוא מזכיר, כלומר, מדוע הוא מזכיר עשרה פסוקים, והרי כיון שהשתנו פסוקי מלכיות מפסוקי זכרונות ושופרות בכך שאין תוקעים בהם, ראוי שישתנו גם בכך שלא יאמרו בהם עשרה פסוקים, אלא תשעה בלבד. אלא אמר רבי עקיבא, כך הוא סדר הברכות והתקיעות, אומר אבות, ונברורות, וקדשת השם, וכולל את פסוקי מלכיות עם קדשת היום - אתה בחרתנו, ותוקע. אומר זכרונות, ותוקע. ואומר שופרות, ותוקע. ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים. פוסק הר"ף את ההלכה: וקיימא לן - ומקובל בידינו ששהלכה היא ברבי עקיבא מחבירי - במקום שהוא חולק על תנא יחיד, ולכן אף כאן יש לפסוק הלכה כרבי עקיבא.

עתה מבארת המשנה את סדר פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות: אין פוחתין מעשרה פסוקים של מלכיות, ומעשרה פסוקים של זכרונות, ומעשרה פסוקים של שופרות. רבי יוחנן בן נורי אומר, אם

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

אמר שלש שלש, אחד משל תורה, אחד של כתובים ואחד של נביאים, יצא. אין מזכירין פסוקי מלכות זכרונות ושופרות של פרענות, כגון 'ביד חזקה אמלך עליכם', וכדומה. מתחיל בתורה אחר כך אומר פסוקים מהכתובים, שהרי הכתובים [שהם תהלים, איוב ומשלי] קדמו לנביאים, ומשלים בנביא. רבי יוסי אומר, אם השלים בתורה, יצא, ובגמרא מבואר שיש לפרש את דברי רבי יוסי כך: לכתחילה יש להשלים בפסוק עשירי מן התורה, ואם השלים בפסוק עשירי מהנביא, יצא.

⚡

גמרא

שנינו במשנה, 'רבי יוחנן בן נורי אומר, אם אמר שלש שלש, יצא'. איבעיא לן - הסתפקה הגמרא, הני שלש דקאמר - אותם 'שלש' שאמר רבי יוחנן בן נורי שיוצא בהם ידי חובתו, האם כוונתו שיאמר שלש מן התורה, שלש מן הנביאים ושלש מן הכתובים, דהוה להו - שהרי הם ביחד תשע פסוקים, או דלמא - או שמא כוונתו שאומר אחת מן התורה אחת מן הנביאים ואחת מן הכתובים, דהוה להו שלש מפלגן - והרי כולם יחד שלשה פסוקים. ופשטינן - ופשטה הגמרא ספק זה, דאם אומר שלש מפלגן יצא, כנגד תורה נביאים וכתובים. ואמר ר' יוחנן - ויש אומרים ששלשה פסוקים אלו הם כנגד כהנים לויים וישראלים.

פוסקת הגמרא את ההלכה: אומר רב המנונא, אומר שמואל, הלכה כרבי יוחנן בן נורי. ואסיקנא בסוף פירקא - והסיקה הגמרא בסוף פרק זה, אומר רב הונא, פיון שאמר האדם בתפילתו 'זבתורתך (ה) חלוקה' כתוב לאמר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד', שוב אינו צריך לומר כלום. וכן אומר רבי יהושע בן לוי, פיון שאמר 'זבתורתך כתוב לאמר שמע ישראל' וגו', שוב אינו צריך, פיון בתפילת יחיד, ופיון בתפילת הצבור. פוסק הר"ף: וכן הלכתא - וכך היא ההלכה.

⚡

שנינו במשנה, 'אין מזכירין מלכות זכרונות ושופרות של פרענות'. מביאה הגמרא דוגמאות לפסוקים אלו, זכרונות של פורענות, היינו כגון הפסוק שנאמר לגבי הנהגתם הרעה של בני ישראל במדבר, 'ויזכר פי בשר המה רוח הולך ולא ישוב' (תהלים עח לו). מלכות של פורענות, כגון הפסוק 'חי אני נאם ה' אלהים אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אמלך עליכם' (יחזקאל כ לג) מוסיפה הגמרא, ואף על גב דאמר רב נחמן על פסוק זה, כל פי האי ריתחא ליתחא רחמנא עלן ולפרקינן - אפילו יכעס עלינו ה' כעס גדול כזה, ובלבד שיפדה אותנו מגלותנו וימלך עלינו, ואם כן היה מקום לומר שאין זה נחשב פסוק של פורענות, אין הדבר כן, אלא אפילו הכי - אף על פי כן, פיון דבריתחא אמרה - כיון שפסוק זה נאמר בכעס, אדברוי ריתחא בריש שתא לאו ארע ארעא - אין ראוי להזכיר את כעסו של ה' בראש השנה. שופרות של פורענות, כגון הפסוק שנאמר כאזהרה לישראל שיזהרו מהגייסות שיבואו עליהם למלחמה 'תקעו שופר בגבעה' (הושע ה ח).

אבל אם בא לומר פסוקי מלכות זכרונות ושופרות של פרענות של עובדי פוכבים, אומר. ומביאה הגמרא דוגמאות אף לזה, זכרונות פורענות של אומות העולם, כגון 'זכר ה' לבני אדם את יום

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

ירושלם האמרים ערו עד היסוד בה' (תהלים קלו ז). מלכות, בגון 'ה' מלך ורגזו עמים' (סס נט א). אי נמי - וכן פסוק זה, 'ה' מלך עולם ועד אבדו גוים מארצו' (סס י טז). שופרות, בגון הפסוק בזכריה (ט יז) 'וה' אלהים בשופר יתקע והלך בסערות תימן', ואף שמדובר שם גם על עם ישראל, ופמיה ליה - הרי נאמר מיד בפסוק הסמוך 'ה' צבאות יגן עליהם', הרי שלא ייזקו כלל, ונמצא שזהו פסוק פורענות של אומות העולם.

דין נוסף בענינים אלו: ואין מזכירין פסוק העוסק בזכרון של אדם יחיד, ואפלו לטובה, בגון הפסוק שאמר נחמיה (ה יט) 'זכרה לי אלהי לטובה כל אשר עשיתי על העם הזה', ובגון הפסוק שאמר דוד המלך על עצמו (תהלים קו ז) 'זכרני ה' ברצון עמך פקדני בישועתך', כלומר, בעת שתראה את עמך תזכור גם אותי, וכיון שזהו זכרון של יחיד, אין אומרים אותו.

לשון 'פקדונות' שבפסוקים, הרי הן פפסוקי זכרונות, בגון הפסוק 'ה' פקד את שרה' (בלאסית כא א), ובגון הפסוק שאמר משה רבנו לישראל בשם ה' כשבא לגאול אותם ממצרים 'פקד פקדתי אתכם' (שמות ג טז), דברי רבי יוסי. רבי יהודה אומר, פקדונות אינן בזכרונות. מברר הר"ף את ההלכה: ואף על גב דקיימא לן - שמקובל בידינו כלל זה, דבכל מקום שנחלקו רבי יוסי ורבי יהודה, הלכה כרבי יוסי, הלא נהוג עלמא - במחלוקת זו נוהגים הכל כרבי יהודה, שלא לומר פסוקים שיש בהם לשון 'פקידה', אלא דווקא לשון 'זכירה' [הגמרא הביאה כאן כדוגמא את הפסוק 'וה' פקד את שרה', ואף שלכאורה זהו זכרון של יחיד, שאין מזכירים, כיון שבפקידה זו נולד יצחק וממנו יצאו כל ישראל, הרי זה נחשב כזכרון של רבים (גמלא)].

שנינו במשנה, 'מתחיל בתורה ומשלים בנביא, רבי יוסי אומר, אם השלים בתורה, יצא'. ותריצנא - וביארה הגמרא שיש לשנות את גירסת המשנה, והכי קאמר - כך יש לגרוס בה, לדעת תנא קמא מתחיל בתורה ומשלים בנביא, רבי יוסי אומר, לכתחילה משלים בתורה, ואם השלים בנביא, יצא. פוסק הר"ף את ההלכה: וקיימא לן - ואנו פוסקים הלכה כרבי יוסי, שלכתחילה יש להשלים בתורה. תנא - שנינו בברייתא, אמר רבי אלעזר בן רבי יוסי, ותיקין - אנשים ענוים המחבבים את המצוות, היו משלימין בתורה.

מקשה הגמרא, בשלמא - מובן דין זה לגבי פסוקי זכרונות ושופרות, דאיכא טובא - שהרי יש פסוקים רבים בתורה העוסקים בזכרונות ושופרות, וניתן לומר שלשה פסוקי תורה בתחילה, ולהשלים בפסוק רביעי מן התורה, אלא פסוקי מלכות שבתורה, תלתא הוי - הרי יש רק שלשה פסוקים, בגון - והם פסוקים אלו, 'ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו' (כמדכר כג כא), 'ויהי בישרון מלך' (דברים לג ה), 'ה' ימלך לעולם ועד' (שמות טו יח), ואנן בעינן עשרה - ואילו אנו צריכים להשלים לעשרה, והיינו פסוק רביעי מן התורה, וליכא - והרי אין פסוק כזה. מתרצת הגמרא, אמר רב הונא, תנא - שנינו בברייתא, הפסוק 'שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד' (דברים ו ז) זו היא הזכרת מלכות שלמה, דברי רבי יוסי. רבי יהודה אומר, אינה מלכות. וכן הפסוק 'וינדעת היום והשבת אל לבבך כי

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד' (סס ד לט), והפסוק אֵתָהּ הָרֵאָתָה לְדַעַת וְגו' פי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו' (סס ד לה), שבכל הפסוקים הללו מוזכר יחוד ה' בעולם, הרי אלו כפסוקי מלכות, דברי רבי יוסי. רבי יהודה אומר, אינה מלכות. וקיימא לן - וההלכה היא כרבי יוסי, וממילא לשיטת רבי יוסי עצמו יש כמה פסוקי מלכויות בתורה, וניתן להשלים מתוכם את הפסוק הרביעי של מלכויות, כדי לחתום בתורה.

משנה

בראש השנה יש שני שליחי ציבור העוברים לפני התיבה, הראשון לתפילת שחרית והשני לתפילת מוסף, ומשנתנו מבארת באילו מהתפילות תוקעים בשופר: **העובר לפני התבה ביום טוב ראשון של ראש השנה**, הראשון מתפלל שחרית והשני מתפלל מוסף, **השני מתקוע** - בתפילת מוסף תוקעים בשופר, ו'מתקיע' היינו שאדם אחר תוקע על פי ברכתו של שליח הציבור. **ובשעת החלל** - בימים שאומרים בהם הלל, כגון בשאר ימים טובים [אבל בראש השנה אין אומרים הלל], שליח הציבור **הראשון**, שמתפלל שחרית, הוא **מקרא את החלל**, לפי שזריזים מקדימים למצוות. [ובתחילה היו תוקעים גם בראש השנה בתפילת שחרית, אך פעם אחת היתה שעת השמד וגזרו על ישראל שלא יתקעו בשופר, והניחו הגויים שומרים בתפילת שחרית שלא יתקעו, ולאחר שסיימו תפילת שחרית הסתלקו השומרים, ותיקנו שיהיו תוקעים במוסף (גמלא). ואף שעתה אין גזירה זו, לא ביטלו את התקנה, ולעולם תוקעים במוסף (כשז"א)].

גמרא

שנינו במשנה, 'ובשעת החלל, הראשון מקרא את החלל'. מדייקת הגמרא, **מדייקת אמר** - מכך שנקטה המשנה לשון 'ובשעת החלל, מקלל' - משמע מכך דבראש השנה לא אמרינן חלל, ולכן אין זה המשך לדין הראשון האמור לגבי ראש השנה. מבארת הגמרא, **מאי טעמא** - מה הטעם לכך שאין אומרים הלל בראש השנה, **בדריבי אבהו, דאמר רבי אבהו, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, מפני מה אין ישראל אומרים שירה [-הלל] לפניך בראש השנה וביום הכפורים. אמר להו, אפשר** - וכי יתכן הדבר, שבשעה שמלך יושב על כסא דיו, וספרי מתים וספרי חיים פתוחין לפניו, שבני האדם נכתבים ונחתמים בימים אלו לחיים או למוות, וישראל אומרים שירה.

משנה

שופר של ראש השנה, אין מפקחין עליו את הגל - אם נפלה עליו מפולת של אבנים אין מפנים אותם כדי להוציאו ולתקוע בו, ואין מעבירין עליו את התחום - אין יוצאים עבורו מחוץ לתחום שבת, שהוא אלפיים אמה מחוץ לעיר, לא כדי להביאו ולא כדי לשמוע את התקיעות, ולא עולין באילן כדי להורידו משם, ולא רוכבין על גבי בהמה ולא שטין על פני המים כדי להביאו, ואין חותכין אותו לא בדבר שהוא משום

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

שְׁבוּת - שאיסור מדרבנן, והיינו בדבר שאין דרך לחתוך בו את השופר, וְלֹא בְּדָבָר שֶׁהוּא כְּלֵא תַעֲשֶׂה, והיינו בדבר שדרכו בכך. אֲבָל אִם רָצָה לְתַן בְּתוֹכּוֹ מִיָּם אוֹ יָיִן, וְהָיָה, וְהָיָה, ואין בכך איסור כלל, ואינו נחשב כמתקן כלי' ביום טוב.

וְאִין מְעַבְּרִין אֶת הַתִּינוּקוֹת מִלְתְּקוּעַ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּמִתְעַפְּקִין עִמָּהֶן כְּדִי שִׁילְמֵדוּ, ובגמרא יבואר דין זה. וְהַמְתַּעֲפֵק - התוקע מתוך עיסוקו בלימוד התקיעות, ולא לשם מצוה, לֹא יֵצֵא. וְהַשּׁוֹמֵעַ אֶת הַתְּקִיעוֹת מִן הַמְתַּעֲפֵק, אִף שֶׁהַשּׁוֹמֵעַ עֲצָמוֹ הַתְּכוּוֹן לְצֵאת יְדֵי חוּבְתּוֹ, כִּיּוֹן שֶׁהַתְּקוּעַ לֹא הַתְּכוּוֹן לְשֵׁם מִצְוָה, אִף הַשּׁוֹמֵעַ לֹא יֵצֵא.

⋯

גמרא

שנינו במשנה שאין עושים מלאכה ביום טוב לצורך השופר. מבררת הגמרא, מֵאִי מְעַמָּא - מה הטעם לכך, ומבארת, חילול יום טוב, איסור עֲשֶׂה וְאִיסוּר לֹא תַעֲשֶׂה הוּא, וְאִילוּ מִצְוֹת תְּקִיעַת שׁוֹפֵר אֵינָה אֵלֵא מִצְוֹת עֲשֶׂה, וְלֹא אֶתִי - ואין בא חיוב שיש בו משום עֲשֶׂה, וְדוּחָהּ אֶת לֹא תַעֲשֶׂה וְעֲשֶׂה. ואף שאסרה המשנה אף איסורים דרבנן, היינו כיון שחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה.

מבארת הגמרא את המשך דברי המשנה, 'אִין חוֹתְבִין אוֹתוֹ, לֹא בְּדָבָר שֶׁהוּא מְשׁוּם שְׁבוּת', והיינו סְבִינָא - סכין, שכיון שאין זו הדרך לחותכו בסכין, אין הדבר אסור אלא מדרבנן. 'ולא בדבר שהוא מְשׁוּם לֹא תַעֲשֶׂה', והיינו מְגַלָּא - לחותכו במגל, שזו דרך חיתוכו הרגילה, והדבר אסור מן התורה.

⋯

שנינו במשנה, 'אֲבָל אִם רָצָה לְתַן לְתוֹכּוֹ מִיָּם אוֹ יָיִן, וְהָיָה. תְּנִינָא - שנינו בברייתא, אֲבָא שְׁאִיל אוֹמְרָ, לַתּוֹכּוֹ בְּיוֹם טוֹב, מִתְרָ, כְּדִי לְצַחֲצַחוֹ וְלִהְשִׁיבֵיחַ אֶת קוּלוֹ, וְאִין הוּא נַחֲשֵׁב כְּמַתְקֵן כְּלֵי. אֲבָל לַתּוֹכּוֹ מִי רְגָלִים כְּדִי לְצַחֲצַחוֹ, אִסוּר, מִפְּנֵי הַכְּבוֹד - כבוד המצוה.

עוד שנינו במשנה, 'וּמִתְעַפְּקִין עִמָּהֶן כְּדִי שִׁילְמֵדוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְאֶפְלוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה שַׁחל בְּשִׁבְתָּ, מוֹתֵר לְהַתְעַסֵּק עִם הַתִּינוּקוֹת שִׁיתְקַעוּ. [והטעם שלא גזרו בזה חכמים שמא יעביר את השופר ארבע אמות ברשות הרבים, כיון שחשש זה הוא רק כשחייב האדם במצוה, ומתוך הטירדה הוא עשוי לטעות ולטלטל, אבל כשאין חיוב תקיעות אין חשש שיטלטלנו, ולכן מותר ללמד את התינוקות לתקוע (כמנ"ן ור"ע מנכטנטורל)].

וְהֵי מִיָּלִי - ודין זה הוא רק בְּקָטָן שֶׁהִגִּיעַ לְחַנּוּךָ, שכיון שהגיע לגיל חינוך מלמדים אותו לתקוע אפילו בשבת, כדי שידע לתקוע בראש השנה ולצאת ידי חובתו, אֲבָל קָטָן שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְחַנּוּךָ, בְּיוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שַׁחל בַּחֹל, אִין - אכן מותר ללמדו, אבל בראש השנה שחל בְּשִׁבְתָּ, לֹא, כיון שאין בכך משום חינוך. וְאִית דְּאֶמְרֵי אִיפְכָא - ויש שאמרו שהחילוק הוא בהיפך, שהיתר להתעסק עם קטן שיתקע בראש השנה שחל בשבת הוא רק בקטן שלא הגיע לגיל חינוך, אבל אחר שהגיע

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

לגיל חינוך יש לחנכו ולאסור עליו לתקוע בשופר, כפי שהדבר אסור על הגדולים. [הראשונים נחלקו האם היתר זה של תקיעת הקטנים נוהג רק בזמן שהיתה תקיעת שופר דוחה את השבת, וממילא בזמן הזה שאין תוקעים בשום מקום בשבת, אסור אף לקטנים לתקוע, או שאף בזמן הזה הדבר מותר, כיון שאין בזה חשש טלטול, וכמו שהתבאר (ר"ן)].

משנה

משנתנו מבארת את סדר תקיעות השופר בראש השנה וביום הכפורים של שנת היובל. יש להקדים, שבתורה נאמר שלש פעמים לשון 'תרועה' [פעמיים בראש השנה ופעם אחת ביובל, ולומדים אותם זה מזה], ודרשו חכמים מפסוקים שכל תרועה יש תקיעה לפניה ותקיעה אחריה, נמצא שיש צורך לתקוע בסך הכל תשע תקיעות. [אמנם אנחנו תוקעים כמה מיני תרועות: שברים, תרועה, ושברים-תרועה, כיון שיש לנו ספק מה היא ה'תרועה' האמורה בתורה].

סדר תקיעות, שלש סדרים של שלש שלש - בכל סדר שלש תקיעות, תקיעה ותרועה ותקיעה. שיעור תקיעה כדי שלש תרועות, ובגמרא יבואר היאך מחשבים שיעור זה. שיעור תרועה כדי שלש יבבות, וכל יבבה היא שלש קולות קטנים, ונמצא שתרועה היא תשעה קולות קטנים.

תקע בראשונה - לפני התרועה, כדרכה, ואחר התרועה משך - האריך בשניה, שאחרי התרועה, בשתיים - כאורך של שתי תקיעות, כדי שתעלה לו התקיעה הזו גם עבור התקיעה שלפני התרועה הבאה, אין כידו אלא תקיעה אחת, וצריך לתקוע תקיעה נוספת לפני התרועה הבאה. כיון שאי אפשר לחלק תקיעה אחת לשתיים.

מי שברך ברכות מלכות זכרונות ושופרות של מוסף, ואחר כך נזדמן לו שופר, תוקע ומריע ותוקע שלש פעמים, כיון שאין התקיעות חייבות להיות על סדר הברכות.

כשם ששליח צבור חייב בתפילה, בין בראש השנה ובין בכל תפילות השנה, ויוצא רק על ידי שמתפלל בעצמו, כך כל יחיד ויחיד חייב להתפלל בעצמו, ואינו יכול לצאת ידי חובה על ידי שמיעת הש"צ, כיון שהש"צ מוציא ידי חובה רק את מי שאינו בקי ויודע להתפלל בעצמו. רבן גמליאל חולק ואומר, שליח צבור מוציא את הרבים ידי חובתן, בין מי שבקי בתפילה ובין מי שאינו בקי, בין בתפילות של ראש השנה ובין בתפילות של כל השנה.

גמרא

שנינו במשנה, שיעור תקיעה, כדי שלש תרועות. מקשה הגמרא, והתניא - והרי שנינו בברייתא, שיעור תקיעה בתרועה. מתרצת הגמרא, אמר אביי, תנא דידן - התנא של משנתנו, קא חשיב תקיעות דכולהו כבי בתרועות דכולהו כבי - חישב כאן את התקיעות הראשונות של כל סדר תר"ת, ואת כל

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

התרועות שבו, והיינו שלש תקיעות ושלוש תרועות, ועל זה אמר, ששלשת התקיעות הן בשיעור שלשת תרועות, נמצא שאורך כל תקיעה הוא כאורך תרועה, ולא הוצרך לפרש את אורך התקיעות האחרונות, שאחרי התרועות, כיון שפשוט שהן באותו אורך של התקיעות הראשונות. ואילו תנא ברא - התנא שבברייתא, קא חשיב חד ברא - החשיב 'ת' אחד, ועל זה אמר ששיעור התקיעה הראשונה שבו היא כשיעור התרועה שבו, ולא פליגי - ונמצא שאין כאן מחלוקת, שאף לדברי התנא בברייתא שיעור אורך תקיעה הוא כאורך תרועה.

עוד שנינו במשנה, 'שיעור תרועה פדי שלש יבבות'. מקשה הגמרא גם על דין זה, וחתניא - והרי שנינו בברייתא, שיעור תרועה כשלשה שבבים, ושלושה שבבים בודאי ארוכים הם יותר משלש יבבות, שהן קצרות. אמר אביי, בהא ודאי פליגי - בדין זה בודאי יש מחלוקת בין המשנה לבין הברייתא, ומבאר אביי את מקור השיעור של תרועה [ועל פי זה תבואר מחלוקתם], דכתיב - שהרי נאמר (במדבר כט א) 'יום תרועה יהיה לכם', ומתרגמינן - ותירגם אונקלוס 'יום יבבא יהא לבין', וכיון שהתבאר ש'תרועה' היינו 'בבה', ונמיר - יש ללמוד את שיעור היבבות מאמיה דסיפרא, דכתיב בפסוק לגבי אמו של סיסרא שחיכתה לבנה שישוב מהמלחמה (שופטים ה כח) 'בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא', ובשיעור יבבות אלו נחלקו התנאים, מר סבר - התנא של הברייתא סובר, גנחיה גנח - יבבות הן כגניחותיו של אדם הגונח מלבו, וכדרך החולים המאריכים בגניחותיהם, ולכן אמר ששיעור תרועה כשלש שבבים. ומר סבר - ואילו התנא של משנתנו סובר, ילולי יליל - היבבות הן כיללה של אדם הבוכה ומקונן, שמשמיע קולות קצרים וסמוכים, ולכן פירש ששיעור התרועה הוא כשלש יבבות קצרות.

הגמרא מביאה ברייתא בענין תקיעת שופר בראש השנה וביובל: תנו רבנן - שנו חכמים בברייתא, מניין שהאמור בתורה לגבי ראש השנה (במדבר כט א) 'יום תרועה יהיה לכם', היינו בשופר, תלמוד לומר - לכך נאמר לגבי יום הכפורים של שנת היובל (ויקרא כה ט) 'והעברת שופר תרועה', ועדיין אין לי ללמוד שתוקעים בשופר אלא ביום הכפורים של יובל, בראש השנה מניין שנעשות התקיעות דווקא בשופר. תלמוד לומר - לכך נאמר לגבי יום הכפורים (ויקרא טז כט) 'בהדיש השביעי' (הזה), שאין תלמוד לומר - שהרי לכאורה אין כל לימוד ממה שנאמר 'בהדיש השביעי', שהרי נאמר כבר בכמה מקומות בתורה שיום הכפורים הוא בחודש השביעי, ומה תלמוד לומר בהדיש השביעי, ללמדנו שיהיו כל התרועות של הדיש השביעי, והיינו בין תקיעות של ראש השנה ובין תקיעות של יום הכפורים של יובל, פנה - כמו התקיעות שנאמרו ביובל, שהם בשופר.

ממשיכה הברייתא ודורשת, ומניין שפשוטה לפנייה - מהיכן לומדים שיש לתקוע 'תקיעה', שהיא פשוטה, לפני התרועה האמורה בפסוק, תלמוד לומר לגבי תקיעת שופר שבשנת היובל (ויקרא כה ט) 'והעברת שופר תרועה', ומשמעות לשון 'והעברת' היא העברת קול אחד, והיינו תקיעה. ומניין שפשוטה לאחריה - שיש לתקוע תקיעה פשוטה לאחר התרועה, תלמוד לומר (שם) 'תעבירו', ויש

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

ללמוד מכך שיש לתקוע גם לאחר התרועה. ואין לי ללמוד דין זה אלא בתקיעת שופר שביובל, שבענין זה עוסק הפסוק, בראש השנה, מניין, תלמוד לומר - לכך נאמר 'בחדש השביעי, שאין תלמוד לומר 'בחדש השביעי', שהרי כבר ידוע שיום הכפורים הוא בחודש השביעי, ומה תלמוד לומר 'בחדש השביעי', אלא בא הכתוב ללמד שיהיו כל התרועות של חדש השביעי בזה. ומניין שיש לתקוע שלש סדרים של שלש שלש - שלש קולות בכל סדר, שהן תקיעה שברים ותקיעה, תלמוד לומר - לכך נאמרו לגבי התקיעות שבראש השנה והתקיעות שבשנת היובל שלשה פסוקים אלו, לגבי יום הכפורים של יובל נאמר (שם) 'והעברת שופר תרועה, ולגבי התקיעות של ראש השנה נאמר 'זכרון תרועה' (שם כג כד) ויום תרועה יהיה לכם' (במדבר כט א), ומשלשת הפסוקים הללו יש ללמוד שיש לתקוע שלש פעמים שלש קולות. ומניין יש לנו ללמוד, שאף שלא נאמרו כל הפסוקים באותו ענין, יש לתקוע את האמור של זה בזה, ושל זה בזה - שאף הפסוק האמור בשנת היובל מלמד על ראש השנה, ואף הפסוקים האמורים בראש השנה מלמדים על היובל, תלמוד לומר - לכך נאמר בשני המקומות לשון 'שביעי' 'שביעי', להזכיר שזה. הוא כיצד - ומה יש ללמוד מכל הפסוקים הללו, שיש לתקוע שלש סדרים שהן ביחד תשע קולות.

הגמרא חוזרת לנידון המחלוקת לעיל, האם 'תרועה' היא כגניחות ארוכות או כיללות קצרות: שנינו במשנה, 'שעור תקיעה בתרועה, שעור תרועה בשלשה שברים'. אתקין - תיקן רבי אבהו בקיסרי, שיש לתקוע תקיעה, שלשה שברים, תרועה, ותקיעה. תמהה הגמרא, מה נפשך, אי ילולי הוא - אם סבר רבי אבהו ש'תרועה' היינו יללות קצרות, תרועה נעביר, שברים לא נעביר - היה לו לומר שיתקעו תרועה ולא שברים, שהם גניחות ארוכות. ואי גנחתי הוא - אם סבר רבי אבהו ש'תרועה' היינו גניחות ארוכות, אם כן שברים נעביר תרועה לא נעביר - היה לו לומר שיתקעו רק שברים, ולא תרועה.

מתרצת הגמרא, מפסקא ליה - רבי אבהו הסתפק בנידון זה, אי גנחתי גנחתי, אי ילולי ילולי, ומספק התקין שיעשו את שני הדברים, גם שלשה שברים וגם תרועה.

מתקוף לה - הקשה על כך רב עירא, והרי יש לנו לחשוש דילמא גנחתי הוא - שמא באמת 'תרועה' היינו גניחות ארוכות, כשלשה שברים, ואתיא תרועה ומפסקא - ובאה התרועה שלאחריה ומפסיקה בין תקיעה אחרונה לשלשה שברים, ואין יוצאים ידי חובה בכך. מתרצת הגמרא, אף אחר תקנתו של רבי אבהו, הדר עביר בבא אחריו - חוזר האדם ותוקע סדר נוסף, של תקיעה, ושלשה שברים, ותקיעה, ובסדר זה יוצא הוא ידי חובתו אם באמת תרועה היא גניחות ארוכות, כשברים.

ממשיכה הגמרא ומקשה, מתקוף לה רבינא, ודילמא ילולי הוא - שמא התרועה האמיתית היא יללות קצרות, ואתו שברים ומפסקי - ובאים השברים שתוקע בתחילה ומפסיקים בין התקיעה הראשונה לתרועה, ואין יוצאים ידי חובה בכך. מתרצת הגמרא, הדר עביר בבא תליתאה - חוזר האדם ותוקע סדר שלישי, של תקיעה, ותרועה, ותקיעה.

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

תמהה הגמרא, אם כן שתוקע גם תקיעה ושברים ותקיעה וגם תקיעה ותרועה ותקיעה, הרי נמצא שיצא ידי חובת שתי השיטות, ואם כן דרבי אבהו למה לי - מה התועלת בתקנתו של רבי אבהו, שתוקע תקיעה שברים ותרועה ותקיעה. מתרצת הגמרא, הסתפק רבי אבהו דילמא גנח ויליל - שמא 'תרועה' היינו גם גניחה וגם יללה, ולכן תיקן שיתקעו גם סדר זה. מקשה הגמרא, אי הכי - אם כך שיתכן שתרועה היא גם גניחה וגם יללה, איפכא נמי - היה לו לתקן גם סדר הפוך, של תקיעה תרועה שברים ותקיעה, דילמא ויליל וגנח - שמא כך הוא הסדר הנכון, של יללה ואחר כך גניחה, ובסדר האחר לא יצא ידי חובתו. מתרצת הגמרא, סתם אינש - אדם רגיל, פי מיתרע פיה מלתא - כאשר קורה לו דבר צער, ברישא מונח וחדר מניל - בתחילה הוא גונח גניחות ארוכות, ואחר כך מילל יללות קצרות.

מסכם הרי"ף את סדר התקיעות: נמצא עכשו שתוקעין תשר"ת שלש פעמים, כתקנת רבי אבהו, ותוקעין תש"ת שלש פעמים, ותוקעין תר"ת שלש פעמים, והיינו שלשים קולות. ונהגו העם לתוקעין בתחילה כשהן יושבין, ומברכין עליהם באותו זמן ברכת התקיעה. ומפני שהצבור צריכין לשמע התקיעות על סדר הברכות, לפיכך הוזרין ותוקעין על סדר הברכות תשר"ת פעם אחת, ותש"ת פעם אחת, ותר"ת פעם אחת, על כל ברכה וברכה, ונמצא שבסדר הברכות תוקעים שלשים קולות נוספים. ובדין הוא - ומצד הדין היה ראוי שיהו תוקעין אותן על סדר ברכות כסדר שתקעו כשהן יושבין, והיינו שעל כל ברכה יתקעו שלש פעמים תשר"ת, שלש פעמים תש"ת ושלש פעמים תר"ת, אלא בין שהברכות אין מעבדות את התקיעות, הרי יצאו ידי חובתן באותן שתקעו כשהן יושבין, ודי להם לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת על סדר ברכות פעם אחת, שלא להטריח את הצבור. וכן המנהג בכל העולם ובשתי ושיבות.

שאילו מקמי ריש מתיבתא - שאלו שאלה זו לפני ראש הישיבה, המברך ביום ראש השנה על תקיעת שופר בתי - לאחר הקריאה בספר תורה, והיינו בתקיעות שתוקעים תחילה מיושב, ויהשיח - ודיבר בדברים אחרים קודם התקיעות שבמוסף על סדר הברכות, האם הוא צריך לחזור ולברך על התקיעות של סדר ברכות שבמוסף או לא. ואהדר להו - והשיב להם ראש הישיבה, הכין קא חזו רבנן - כך נראה לחכמים, שגזעין בזה ששה עד שלא [קודם ש] יתקע על סדר הברכות, כיון שלכתחילה אין להפסיק בדיבור בין הברכה לבין התקיעות שעל סדר הברכות במוסף, אבל מכל מקום לחזור ולברך אינו חוזר. והוסיף ואמר, ולא דמיא הא לתפלין - ואין דין זה דומה לדין ברכת התפילין, דאמר רב חסדא, אם שח האדם בין הנחת תפלה של יד לתפלה של ראש, חוזר ומברך על של ראש, דהנה שתי מצוות נינהו - שהרי שם הטעם הוא כיון שתפילין של יד ושל ראש הן שתי מצוות בפני עצמן, דתנן - שהרי כך שנינו במשנה (מנחות לח.), תפלה של יד אינה מעבדת את של ראש, ושיל ראש אינה מעבדת של יד, ולכן אם יש לו רק תפילין של יד או רק של ראש, מניחם ומברך עליהם. ולא עוד - לא זו בלבד ששתי מצוות הן, אלא דאם שח ביניהן לא הדר ומברך הריא ברכה קמיתא -

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

אינו חוזר ומברך את אותה ברכה שבירך על תפילין של יד, שהיא 'להניח תפילין', אלא ברכה אחריתא קא מברך - מברך הוא ברכה אחרת, והיינו 'על מצוות תפילין'. ומקשינן - והקשטה שם הגמרא, משמע מדברי רב חסדא שרק אם שָׁח, אִין - אכן מברך הוא ברכה נוספת, אבל אם לא שָׁח, לָא - אינו חוזר ומברך, וְהָא שְׁלַח רַב הֵינָא בַר הֵינָא הִלְכָה זו מְשַׁמְיָה [-משמו] דְרַבִּי יוֹחָנָן, עַל תְּפִלָּה שֶׁל יָד אָמַר לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין, וְעַל שֶׁל רֹאשׁ אָמַר עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין, ומשמע שבכל אופן מברך האדם שתי ברכות אלו. ופְּרַקְיָנָן - ותירצה שם הגמרא, אֲבִי וְרַבָּא דְאָמְרֵי תְרוּיְהוּ - אמרו שניהם יישוב זה, אף לדברי רבי יוחנן, אם לא שָׁח, מְבַרְךָ רַק בְּרַכְתָּ, 'להניח תפילין', וְאִם שָׁח, מְבַרְךָ שְׁתֵּי, והיינו שמוסיף ברכת 'על מצוות תפילין'. וְאִם עַל פִּי בֵּן קָשָׁה לְהַשִּׁיחַ - אף שיש לו תקנה שיברך ברכה חדשה על תפילין של ראש, אין לדבר לכתחילה, דְתַנִּיא - שהרי כך שנינו בברייתא, שָׁח בֵּין תְּפִלָּה לְתְּפִלָּה, עֲבָרָה הִיא בִּידוֹ, וְחֻזְרִין עָלֶיהָ מְעוֹרְבֵי הַמְּלַחְמָה, וְכָל שֶׁבֶן פִּי הָאִי - בנידון זה, שֶׁשָּׁח בֵּין תְּקִיעוֹת שְׁמִיּוֹשֵׁב לְתְּקִיעוֹת שְׁמֻעָמַר, שעבירה היא בידו, [אֵלָּא] שְׁאִינוֹ חוֹזֵר וּמְבַרְךָ עַל הַתְּקִיעוֹת דַּמְעוּמַד, לפי שכל התקיעות מְבַרְכָה אַחַת הִיא. וראיה לכך שאינו חוזר ומברך, צָא וְרָאָה, שְׁהָרִי הַחֲלָל, שְׁמְבַרְכִין קִדָּם לְקַרְיָאתוֹ, וְאִם עַל פִּי בֵּן בֵּין פֶּרֶק לְפֶרֶק פּוֹסֵק - מותר להפסיק לצורך (ברכות יד.), וְלֹא הִצְרָךְ לְחֹזֵר וּלְבַרְךָ.

⚡

שנינו במשנה, 'תקע בראשונה, ומשך בשנייה בשתיים, אין בידו אלא אחת'. אמר רבי יוחנן, אדם ששמע תשע תקיעות [-תשעה קולות הנצרכים, ואף התרועעות מכוונות כאן 'תקיעות'] בתשע שעות ביום, כלומר, בכל שעה שמע תקיעה אחת, אף שהפסיק בין תקיעה לתקיעה, כיון שסוף סוף שמע את כל תשע הקולות שחייב בהם, יצא ידי חובתו. תַּנִּיא נַמְי הָכִי - שנינו כן אף בברייתא, שְׁמַע תְּשַׁע תְּקִיעוֹת בְּתִשְׁעַ שְׁעוֹת, יֵצֵא יְדֵי חוּבָה. אבל אם שמע את כל תשעה הקולות מתשעה בני אדם שתקעו בְּאַחַת, לָא יֵצֵא, כיון שצריך לשמוע את התקיעות כסדרן, תקיעה ותרועה ותקיעה, ולא בבת אחת. שמע תְּקִיעָה מְזִדָּה, וְתְרוּעָה מְזִדָּה, ותקעו בְּזֶה אַחַר זֶה לפי הסדר הראוי, יֵצֵא. וְאֵפְלוּ בְּסִירוּגֵין - ששהה בין תקיעה לתקיעה, וְאֵפְלוּ אם היו התקיעות במשך כָּל הַיּוֹם בְּלוֹ.

מקשה הגמרא, וְמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי - וכי אמר רבי יוחנן דין זה, שאפילו אם שהה זמן רב בין תקיעה לתקיעה יצא ידי חובה, וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוֹצְדֵק, בְּקַרְיַת הַחֲלָל וּבְמַגְלָה, אִם שָׁחָה בַשְּׂתִיקָה בְּאִמְצַע הַקְּרִיאָה שִׁיעוֹר זְמַן שִׁישׁ בּוּ בְּדֵי לְגַמֵּר אֶת בְּלָהּ, חוֹזֵר לְרֹאשׁ, ואף כאן, כיון ששהה בין תקיעה לתקיעה זמן רב, אינו יוצא ידי חובה, אלא צריך לחזור לתחילת סדר התקיעות. מתרצת הגמרא, לָא קָשְׁיָא - אין זו קושיא על רבי יוחנן, כיון דְהָא דִּידֵיהּ - המימרא הראשונה היא דעת רבי יוחנן עצמו, שאפילו אם שהה זמן רב, יצא ידי חובה. וְהָא דְרַבִּי בֵּיהּ - המימרא השניה היא דעת רבו, רבי שמעון בן יהוצדק, הסובר שאם שהה שיעור זמן שיש בו כדי לגמור את כל הקריאה או את כל סדר התקיעות, לא יצא ידי חובתו. פוסק הרי"ף את ההלכה: וְקַיָּמָא לָן - וההלכה היא כְּרַבִּי יוֹחָנָן, דְאָמַר, אֵפְלוּ אם שמע את תשע התקיעות בְּתִשְׁעַ שְׁעוֹת בַּיּוֹם,

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

יָצֵא. וּבְהִלָּל וּבְמִגְלָה נִמְי - גם כן, אָף עַל פִּי שְׁשֻׁהָה בְּשִׁתְּיָקְתוּ שִׁיעוּר זְמַן שִׁיש בּו כְּדִי לְגַמּוֹר אֶת כְּלָהּ, אֵינּוּ צָרִיף לְחַזֵּר לְרֵאשֵׁי, אֲלֵא מִמְשִׁיךְ וּקוֹרֵא מִמְקוֹם שְׁפִסְקָה.

⚡

תָּנּוּ רַבֵּנָן - שְׁנֵי חֲכָמִים בְּבֵרִיתָא, תְּקִיעוֹת שֶׁל תַּעֲנִיּוֹת, אֵינָן מְעַכְּבוֹת זֶה אֶת זֶה, שֶׁאִם אֵינּוּ יוֹדֵעַ לְתַקּוֹעַ אֶת כּוֹלֵן, תּוֹקֵעַ אֶת הַתְּקִיעוֹת שִׁיּוּדֵעַ. וּבְרַבְרָת שֶׁל תַּעֲנִיּוֹת, גַּם כֵּן אֵינָן מְעַכְּבוֹת זֶה אֶת זֶה, וּמְבַרֵךְ אֶת הַבְּרֻכּוֹת שִׁיּוּדֵעַ. אֲבָל תְּקִיעוֹת וּבְרַבְרָת שֶׁל רֵאשֵׁי הַשָּׁנָה וְשֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים, מְעַכְּבוֹת זֶה אֶת זֶה, וְאִם אֵינּוּ יוֹדֵעַ לְתַקּוֹעַ אֶת כָּל סֵדֵר הַתְּקִיעוֹת, לֹא יִתְקַע כָּלֵל. וְכֵן אִם אֵינּוּ יוֹדֵעַ אֶת כָּל סֵדֵר הַבְּרֻכּוֹת, לֹא יִבְרַךְ כָּלֵל [אֲבָל אֵין הַבְּרֻכּוֹת מְעַכְּבוֹת אֶת הַתְּקִיעוֹת, וְלֹא הַתְּקִיעוֹת מְעַכְּבוֹת אֶת הַבְּרֻכּוֹת]. מְבַרְרֵת הַגְּמָרָא, מֵאִי שָׁנָא - בְּמָה שׁוֹנוֹת הַתְּקִיעוֹת וְהַבְּרֻכּוֹת שֶׁל רֵאשֵׁי הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁהֵן מְעַכְּבוֹת זֶה אֶת זֶה. וּמְבַאֵרֵת, בְּדִרְבָּא, דְּאָמַר רַבָּא, אָמַר לְהָן הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, אָמַרוּ לְפָנָי בְּרֵאשֵׁי הַשָּׁנָה מְלַבִּיּוֹת זְכוּרֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת, מְלַבִּיּוֹת, כְּדִי שְׁתַּמְלִיכוּנִי עֲלֵיכֶם. זְכוּרֹנוֹת, כְּדִי שְׁיַעֲלֶה זְכוּרֹנְכֶם לְפָנָי לְטוֹבָה. וּבְמָה יַעֲלֶה זְכוּרֹנְכֶם לְפָנָי, בְּשׁוֹפֵר. וְכִיּוֹן שֶׁהַכֵּל הוּא עֲנִין אַחַד, מְעַכְּבוֹת הֵן זֶה אֶת זֶה.

⚡

שְׁנִינּוּ בַּמִּשְׁנָה, 'מִי שֶׁבִרְדָּה [-הַתְּפִלָּה מוֹסֵף] וְאַחֲרַי כֶּה נִזְדַּמְּן לֹא שׁוֹפֵר, תּוֹקֵעַ וּמְרִיעַ וְתוֹקֵעַ שְׁלִישׁ פְּעָמִים'. מְדִיִּיקֵת הַגְּמָרָא, טַעְמָא - טַעַם הַדִּין הוּא רַק כִּיּוֹן דְּכַבֵּר בִּירְדָּה וְאַחֲרַי כֶּה נִזְדַּמְּן לֹא שׁוֹפֵר, וּמִשְׁמַע מִכָּה, אֲכַל אֵי אֵיִת לִיה שׁוֹפֵר מְעַקְרָא - אֲבָל אִם הִיָּה לוֹ שׁוֹפֵר בְּתַחֲלִילָה, כִּי שָׁמַע לְהוֹ אֲפַדֵּר בְּרַבְרָת שָׁמַע לְהוֹ - יֵשׁ לוֹ לְשִׁמּוֹעַ אֶת הַתְּקִיעוֹת לְפִי סֵדֵר הַבְּרֻכּוֹת. אָמַר רַבָּא, לֹא אָמַרוּ דִּין זֶה, שִׁיש לְשִׁמּוֹעַ אֶת הַתְּקִיעוֹת לְפִי סֵדֵר הַבְּרֻכּוֹת שֶׁל תְּפִילַת מוֹסֵף, אֲלֵא בְּחֻבְרָא עִיר - בְּצִיבוּר הַמִּתְפַּלְלִים יַחַד, אֲבָל יַחִיד יִכּוֹל לְשִׁמּוֹעַ אֶת הַתְּקִיעוֹת שֶׁלֹּא לְפִי סֵדֵר הַבְּרֻכּוֹת. מִסִּיעַת לְכַךְ הַגְּמָרָא, תָּנִיא נִמְי הָכִי - שְׁנִינּוּ כֵּן אָף בְּבֵרִיתָא, כְּשֶׁהוּא שׁוֹמְעֵן [-אֶת הַתְּקִיעוֹת], שׁוֹמְעֵן עַל הַפֶּדֶר, וְעַל פֶּדֶר בְּרַבְרָת שֶׁל תְּפִילַת מוֹסֵף. בְּמָה דְּבָרִים אָמְרוּרִים, בְּצַבּוּר, אֲכַל בְּיַחֲדִי, שׁוֹמְעֵן עַל הַפֶּדֶר - כְּסֵדֵר הַתְּקִיעוֹת, וְהֵינּוּ תְּקִיעָה תְּרוּעָה וְתְּקִיעָה, וְאָף שְׁלֹא עַל פֶּדֶר הַבְּרַבְרָת.

מְבִיאָה הַגְּמָרָא אֶת הַמִּשְׁךְ הַבְּרִיתָא, יַחֲדִי שְׁלֹא תִקַּע, אָף שֶׁהוּא יִכּוֹל לְתַקּוֹעַ בְּעַצְמוֹ, חֲבִירֵי תוֹקֵעַ לֹא וְיַחֲדִי שְׁלֹא בְּרֵדָה - לֹא הַתְּפִלָּה תְּפִילַת מוֹסֵף, וְיִכּוֹל הוּא לְהַתְּפַלֵּל בְּעַצְמוֹ, אֵינָן חֲבִירֵי מְבַרְדָּה לֹא, וְאָף שֶׁמְעִיקֵר הַדִּין יִכּוֹל אָדָם לְהוֹצִיא אֶת חֲבִירוֹ בְּכָל הַבְּרֻכּוֹת, אָף שֶׁהוּא עֲצָמוֹ כָּבֵר יֵצֵא יְדֵי חוֹבָה, הוֹצִיאוּ חֲכָמִים מְכַלֵּל זֶה אֶת הַתְּפִילָה, שְׂכִיּוֹן שֶׁהִיא בְּקֶשֶׁת רַחֲמִים, רֵאוּי שְׂכַל אַחַד יִבְקֵשׁ רַחֲמִים עַל עַצְמוֹ. אִמְנָם אִם אֵין חֲבִירוֹ יוֹדֵעַ לְהַתְּפַלֵּל, יִכּוֹל הוּא לְחַזֵּר וְלְהַתְּפַלֵּל כְּדִי לְהוֹצִיא אֶת חֲבִירוֹ יְדֵי חוֹבָתוֹ.

דִּין נוֹסֵף, מְצֻנָּה בְּתוֹקְעִין יוֹתֵר מִן הַמְּבַרְכִין - מִצְוֹת שֶׁמִּיעַת קוֹל שׁוֹפֵר, שֶׁהִיא מִצְוָה דְּאוֹרֵיתָא, קוֹדֶמֶת לְמִצְוֹת הַזְּכוּרָה פְּסוּקֵי מַלְכוּיּוֹת זְכוּרֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת שְׁבִמוֹסֵף, שְׁזוֹ מִצְוָה דְּרַבְנָן (רַבְנָן חֲנַנְאֵל). בְּיַצֵּד - בְּאִיזָה אוֹפֵן יֵשׁ נִפְקָא מִינָה מְכַלֵּל זֶה, כְּגוֹן שֶׁהִיוּ שְׁתֵּי עֵירוֹת סְמוּכוֹת לְמִקְוֹמוֹ, וְאֵינּוּ יִכּוֹל

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

להיות בשתיהן, פאחת מהן תוקעין בראש השנה ואין מברכים, ובאחת מברכין ואין תוקעים, הולכין למקום שתוקעין, ואין הולכין למקום שמברכין, ואף על פי דהא ודאי דהא ספק - אף באופן שבעיר שתוקעים אין זה ודאי, ואילו בעיר שמברכים הדבר ודאי, מוטב שילך לעיר שיתכן שיתקעו בה, מאשר שילך לעיר שבודאי יתפללו בה מוסף ויברכו, כיון שמצוות התקיעות קודמת.

שנינו במשנה, 'בשם ששליח צבור חיב כף כל יחיד ויחיד חיב. רבן גמליאל אומר שליח צבור מוציא את הרבים ידי חובתן'. הגמרא מביאה ברייתא בענין מחלוקת זו: תניא - שנינו בברייתא, אמרו לו חכמים לרבן גמליאל, לדבריה, ששליח צבור מוציא את הרבים ידי חובתו, למה צבור מתפללין בלחש. אמר להם רבן גמליאל, כדי להסדיר שליח צבור את תפלתו, שעל ידי שמתפלל תחילה בלחש, תפילתו סדורה בפיו, ומתפלל כראוי את חזרת הש"צ. אמר להם רבן גמליאל לחכמים, לדבריהם, שאין שליח צבור מוציא את הציבור ידי חובתם, למה שליח צבור יורד לפני התבה כל ימות השנה [אבל בראש השנה בין כך עליו לרדת לפני התיבה כדי שיתקעו על סדר הברכות, וכפי שהתבאר שאין תוקעים אלא בציבור (ר"ן)]. אמרו לו, כדי להוציא את מי שאינו בקי. אמר להם רבן גמליאל, בשם שמוציא את שאינו בקי, ונמצא שאנו מחשיבים את תפילתו כתפילת חובה, שאף על פי שכבר יצא מתפלל כדי להוציא אחרים, ממילא כף מוציא את מי שהוא בקי, ככל אדם המברך ברכה שהוא חיב בה, שיכול להוציא את האחרים ידי חובתם, אף שהם בקיאים ויכולים לברך בעצמם.

אמר רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן, מודים חכמים לרבן גמליאל בברכות של ראש השנה, ששליח צבור מוציא אף את הבקיאים. ורב אמר, עדין היא מחלוקת - אף בברכות של ראש השנה נחלקו, ולדעת חכמים אין שליח צבור מוציא את הבקיאים ידי חובה.

תמהה הגמרא, ומי אמר רבי יוחנן הכי - וכי יתכן שאמר כך רבי יוחנן שאין מחלוקת בענין ברכות של ראש השנה, והאמר רבי יוחנן, הלכה כרבן גמליאל בברכות של ראש השנה שבכל שנה ושל יום הכפורים של שנת היובל, ששליח צבור מוציא את הרבים ידי חובה, ומכך שהוצרך רבי יוחנן לפסוק 'הלכה, מפלג דפליגי' - משמע שיש מחלוקת בדבר. מתרצת הגמרא, אמר רבא, מאן מודים - על מי אמר רבי יוחנן לשון זו של 'מודים חכמים לרבן גמליאל', על רבי מאיר, שהוא מודה לרבן גמליאל, והלכה מפלג דפליגי - ומה שדייקנו מלשון 'הלכה' שאמר רבי יוחנן, שיש החולקים על רבן גמליאל, היינו רבן, הסוברים שאף בברכות של ראש השנה אין שליח צבור מוציא את הציבור ידי חובה. ומבאר הגמרא היכן מצאנו את דעת רבי מאיר בענין זה, דתניא - שכך שנינו בברייתא, ברכות של ראש השנה ושל יום הכפורים, שליח צבור מוציא את הרבים ידי חובתו, דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים, בשם ששליח צבור חיב להתפלל בעצמו, כף כל יחיד ויחיד חיב להתפלל בעצמו, ואף בראש השנה ויום הכפורים, וכלפי דעת חכמים זו הוצרך רבי יוחנן לפסוק ולומר שאין הלכה

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

כמותם, אלא כרבן גמליאל ורבי מאיר, ששליח ציבור מוציא את הרבים ידי חובתם בתפילה של ראש השנה ויום הכפורים של יובל.

פוסק הר"ף את ההלכה: ושמעין מין - ויש לנו ללמוד מכך, דהלכה כרבן גמליאל בברכות של ראש השנה ויום הכפורים בלבד, שבזה אף רבי מאיר סובר כן, ופוסק רבי יוחנן הלכה כדבריהם, אבל בשאר ימות השנה, לא - אין הלכה כרבן גמליאל, אלא בשם ששליח צבור חייב, כך כל יחיד ויחיד שהוא בקי חייב, וכן הלכתא - וכן היא ההלכה.

מוסיפה הגמרא ואומרת, ועם שבשדות, דאניסי - שאנוסים הם, ולא מצו למיתי לבי בנישתא - ואינם יכולים לבא לבית הכנסת בראש השנה וביום הכפורים, שליח צבור נמי מוציאן ידי חובתן, אף שלא שמעו כלל את תפילתו, אבל האנשים דעיר, שיכולים לבא לבית הכנסת, אין שליח צבור מוציאן ידי חובתן עד דאתו לבי בנישתא - עד שיבואו לבית הכנסת, ושמעי משליח צבורא - וישמעו את תפילת שליח הציבור מתחלה ועד סוף.

הר"ף מביא עתה את דברי הירושלמי בענין זה: שנינו בתלמוד ירושלמי (פ"ד ה"י), רבן גמליאל אומר, שליח צבור מוציא את הרבים ידי חובתן וכו', רב הונא צפורא בשם רבי יוחנן אומר, הלכה כרבן גמליאל באילין תקיעתא - בתקיעות אלו, כלומר, בברכות של מלכיות זכרונות ושופרות, שתוקעים בהם, ולא בשאר התפילה, והוא - ובתנאי שישנן שם מראש התפילה.

עתה חוזר הר"ף לדברי הגמרא בתלמוד בבלי: ולדעת רבי מאיר, וכפי שאנו פוסקים את ההלכה, מאי שנא - במה שונות הברכות של ראש השנה ושל יום הכפורים, שליח צבור מוציא את הרבים ידי חובתן, מה שאין כן בשאר ימות השנה, טעם החילוק הוא משום דבתפילות אלו נפישו ברכות - יש ברכות מרובות, דכל שבתות וימים טובים של שאר ימות השנה, יש בתפילת העמידה רק שבע ברכות, ויהי - ובראש השנה ויום הכפורים של יובל יש תשע ברכות, שהרי מלבד שלש ראשונות ושלש אחרונות מוסיפים מלכיות זכרונות ושופרות.

אמר רבי אלעזר, לעולם יסדיר אדם את תפלתו, שתהא שגורה בפיו, ואחר כך יתפלל. אומר רבא, מסתברא מלתא - מסתברים דבריו דרבי אלעזר בברכות של ראש השנה, ושל יום הכפורים שבכל שנה, ושל פראקים - תפילות הבאות מזמן לזמן, שאין בני אדם בקיאים בהם, וצריכים לסדרם לעצמם קודם התפילה. אבל תפילות של שאר ימות השנה, של ימות החול ושל שבתות, לא צריה. וכמה היא פראקים, משלשים יום ולהלן, ולכן אף תפילת מוסף של ראש חודש צריך האדם לסדר קודם תפילתו.

גרסינן במסכת ערובין (מ.), אמר רבה, בי הוינן בי - כשהיינו לומדים תורה אצל רב הונא, איבעיא לן - הסתפקנו בספק זה, מהו - האם יש צורך להזכיר הזכרה של ראש השנה בתפילות שבראש השנה, שאומר 'את יום ראש החדש הזה ואת יום הזכרון הזה'. וצדדי הספק הם, האם פיון דהלוקין במוספין, שיש מוסף המיוחד לראש חדש מצד עצמו, מלבד מוספי יום טוב של ראש השנה, אמרינן

רי"ף מסכת ראש השנה מבואר

- יש צורך להזכיר בתפילה את ראש חדש בפני עצמו, או דילמא - או שמא אומר זכרון אחר, ואותו זכרון עולה לו לזכרון ולקבאן - מועיל לו גם לענין הזכרת ראש השנה וגם לענין הזכרת ראש חדש. ואסיקנא - ומסקנת הגמרא שם, שאומר זכרון אחר, ועולה לו לזכרון ולקבאן.

ועוד אומר רבה, כי תוינן כי רב הונא, איבעיא לן - הסתפקנו, מהו לומר זמן - האם יש לברך ברכת 'שהחיינו' בראש השנה וביום הכפורים. וצדדי הספק הם כך, האם פיון דמזמן לזמן אתי - מאחר והם באים פעם בשנה, אמרינן - יש לברך בהם ברכת שהחיינו, או דילמא - או שמא נאמר, פיון דלא איקרו - כיון שאינם מכונים 'רגלים', לא אמרינן. לא הנה פדיה - לא ידע רב הונא להשיב לנו תשובה על שאלה זו. המשך רבה ואמר, כי אתאי לבי רב יהודה - כשבאתי ללמוד לפני רב יהודה, אומר (ליה) רב יהודה, אקרא חדת נמי אמינא זמן - הרי אפילו על דלעת חדשה שצמחה בשנה זו אנו מברכים 'שהחיינו', וכל שכן שעל ימים אלו יש לברך שהחיינו, אף שאינם קרויים 'רגלים'. אומר ליה - השיב לו רבה, רשות לא קא מויעיא לי - לא היה ספק בידי שראוי האדם לברך שהחיינו בימים אלו, כפי שמברכים על פרי חדש וכדומה, חובה מאי - אלא הספק היה האם יש חובה לברך שהחיינו בימים אלו, כפי שמברכים בשלשת הרגלים, או לא. ומסקנת הגמרא היא, הלכתא - כך היא ההלכה, אומר זמן - יש לברך ברכת שהחיינו בראש השנה וביום הכפורים.

סליקו להו יום טוב וסליקא לה מסכת ראש השנה